

1987 YILI BAŞINDA

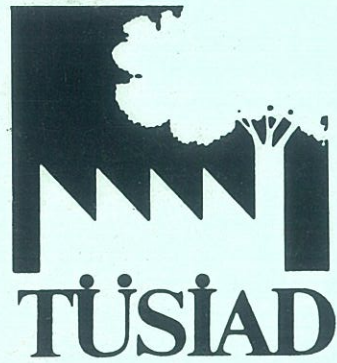

İSTANBUL PİYASASINDA

DURUM

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

T U S İ A D

1987 YILI BAŞINDA

İSTANBUL PİYASASINDA

D U R U M

6 Ocak 1987

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I

PIYASA'DA DURUM

Ağa Sokak Serbest Döviz Piyasasında Durum	1
Döviz Marketleri	2
Tahtakale Dünya'ya Açılıyor	2
Menkul Kıymetler Borsasında Durum	3
Gayrimenkullerde Durum	4
Doğu Bank İş Hanında Durum (İthal Malı Eşya)	5
Sirkeci Otomotiv Piyasası	5
Yerli Binek Otomobili Piyasasında Durum	6
Traktör ve Tarım Alet Makinalarında Durum	7
Otomotiv Yan Sanayii	7
Cağaloğlu'nda Durum	8
Gürün Han'da Durum	10
Beyoğlu'nda Durum	11
Aksaray Yeraltı Çarşısı ve Beyazıt Marmara Çarşısı'nda Durum	11
Nisantası ve Osmanbey'de Durum	12
Asri Han'da Durum	12
Bakırköy Çarşısında Durum	13
Fatih'de, Beşiktaş'da, Bağdat Caddesi'nde Durum	13
Yüksek Kaldırım (Elektronik Piyasası)	14
Tahtakale (Mal Piyasası)	14
Tahtakale Seyyarları Kente Yayıldı	14
Dalan'ın Dozerleri Dericilerin Kapısında	15
Ayakkabı Sektöründe Durum	16
Perşembe Pazarı Bayrampasa'ya Tasındı	16
Haliç Yıkımında Durum (Göç Bazı Esnafın isini Bozdu)	17
Hammal Bölükleri Zor Durumda	17
Kuruyemis'de Durum	18
Gıdacılar Rami'de Gözetim Altında	19
Gedikpaşa (Deri Fiyatları Oturdu)	19
Meyve Sebze Halinde Durum	20
Semt Pazarında Durum	21
Bağcılar Pazarında Durum	21
Migros'da Durum	22
Kasap-Celep-Canbaz Üçgeni Dev Entegre Tesisleri Karşı	23
Taksi Şöförleri Dertli	24
Amele Pazarında Durum	25

BÖLÜM II

OTEL LOKANTA EĞLENCE YERLERİNDE DURUM

Otellerde Durum	28
Kumkapı Meyhanelerinde Fiks Menü 6 Bin Lira	29
Sinema Sanayi	30
Pavyonların Tadı Kaçtı	31
Hamamlar Terletiyor	31
İMÇ'de Korsanlar Siliniyor	32

BÖLÜM III

LİMANLARDA GARAHLARDA DURUM

Topkapı Anbarları Yılbaşının Etkisinde	35
Haydarpaşa Limanı	35
Yurtdışı Nakliyeciler Yurtiçine Çekiliyor	36
Anadolu ve Trakya Otobüs Terminali	36
Türk Otobüs Firmalarının Yurt Dışı Seferleri	37
Tersanelerimize Tuna Kanalı Dopingi	38
Yugoslav Turistler Tahtakale'de	38

BÖLÜM IV

MADDE BAZINDA DURUM

İnşaat Sektöründe Durum	41
Kimya Pazarlarında Durum	42
Madencilik Sektöründe Durum	43
Pamuk'da Durum	44
Tekstil Piyasasında Durum	45
Kumaş'da Durum	46
Halıcılar'da Durum	46
Hububat Piyasasında Durum	47
Bakliyat Piyasasında Durum	48
Margarinde Durum	49
Ayçiçek Yağı	50
Hububat'da Durum	51
Demir Çelik'de Durum	52
Hırdavatçılarda Durum	53
TV-Video Piyasası'nda Durum	54
Plastik'de Durum	55
Kömür'de Durum	56
Kereste'de Durum	56
Cam Pazarında Durum	57
Camcı Esnafı 8 mm Düz Cam Bulamıyor	57
Çamaşır Yumuşatıcıları Piyasasında Durum	58
Antep Fıstığı Piyasasında Durum	59
Peynide Hayat Yok	60
Domates ihracatı ve Üretimi Artıyor	61
Zeytin'e Zam	62
Tavuk-Piliç Eti	62
Yumurta Dalgalanıyor	63
Ham Bağırsak	64
Sabun'da Durum	65
Şampuan ve Deodorant'da Durum	65
Tiftik Üç Yıldır Yerinde Sayıyor, Keciler Kesiliyor	66
Kuşyeminde Tatlı Kâr, ithalata Hazırlık Var	67
Çay'da Durum	68
Sıhhi Tesisat Malzemesinde Durum	69
Çimento'da Durum	69
Kalay'da Durum	70
Fındık'da Durum	70
Fayans'da Durum	71
Şofbenler Çoğaldı	72

TAKDİM

İstanbul piyasası, Türk ekonomisinin "en önemli göstergesi"dir. Ekonominin "arz"ı, "taleb"i İstanbul piyasasında buluşur. Dengeye gelir. İthalat, ihracat işlemlerinin büyük kısmı İstanbul piyasasından geçer.

Piyasa durgun, piyasa açıldı, piyasada iş yok, piyasa çok canlı diyerek değerlendirmeler yapılır.

"Piyasa" denilen şey, metreyle ölçülecek, kiloyle tartılacak bir nesne olmadığından, sadece "rakkamlara bakarak" piyasadaki gidişi değerlendirmek imkansızdır. Bu bakımdan piyasayı değerlendirmede "kişisel gözlemler" tek kaynak olmaktadır.

TÜSİAD tarafından yaptırılan bir piyasa araştırmasını örnek olarak yayın haline getirdik.

Araştırmayı gerçekleştirenlerin kişisel gözlemlerine veya değerlendirmelerine göre belli bölümlerde hatalar bulunabilir. Önemli olan, araştırmanın bir bütün olarak yorumudur.

1987 Yılı başında İstanbul piyasasının durumu nedir ?

Bunu merak edenler TÜSİAD'ın bu yayını ilgi ile okuyacaklardır.

Sakıp SABANCI

Yönetim Kurulu Başkanı

A C I K L A M A

Ekonomideki gelişmeleri izlemek ve ilgilenenlere duyurmak TUSİAD'ın 1986 yılı çalışma programında yer alan konulardan biridir.

TUSİAD ekonomideki gelişmeleri sektör raporlarıyla, madde araştırmalarıyla izlemektedir. Üretim, ithalat, tüketim, ihracat rakamları ekonomideki gelişmeleri ortaya koyan ciddi göstergelerdir.

Fakat bütün bunların ötesinde bir "piyasa" gerçeği vardır. Piyasa, birçok şeyin etkisinde oluşur. Para-kredi durumu, moda, üreticinin ve tüketicinin morali, havaların durumu, bayram-yılbaşı, hammadde yokluğu-bolluğu, ticaret alemindeki değişimler, üretim durumu, mevzuat gibi faktörler işin içine girer ve bu karmaşıklıkdan "piyasa" denen şey ortaya çıkar.

İşadamı için "piyasa" çok önemlidir. Sanayici için "piyasa" çok önemlidir. Sanayici, İşadamı "piyasayı" gözler. Piyasanın iyiliği veya kötülüğüne göre; üretim ve yatırım kararlarını değiştirir.

TUSİAD Yönetim Kurulunda "İstanbul piyasasının durumunu ortaya koyacak bir araştırma yaptırılması uygun görülmüş ve 1987 yılı başında böyle bir araştırma yaptırılmıştır.

Bu yayında yer alan hertürlü bilgi ve rakkam araştırmacıların tesbitleri ile yorumlarını yansıtmaktadır.

Araştırmada yer alan tesbitlerin ve yorumların (TUSİAD üyelerinin veya Yönetim Kurulunun görüşlerini yansıtıp yansıtmadığının, bu tesbit ve yorumların TUSİAD görüşleri ile uygunluğunun) tartışma konusu olamayacağı açıktır.

Çalışmanın ilgi görmesi halinde, belli aralarla tekrarlatılması düşünülmektedir.

BÖLÜM I

PIYASA'DA DURUM

AĞA SOKAK SERBEST DÖVİZ PİYASASINDA DURUM

Tahtakale diye tanımlanan Türkiye'nin serbest döviz piyasasının merkezi Kapalıçarşı Ağa Sokak bütün bir yıl boyunca piyasadaki nakit lira hareketlenmelerine ve devalüasyon beklentilerine paralel hakim olan dalgalanmalarla kâh yükselip kâh geriledi.

14 Mart tarihindeki mini-devalüasyona kadar geçen süre boyunca bankalar arasında tam bir kur çatışması yaşandı. Tahtakale'de zaman zaman Merkez Bankasının müdahale ettiği bu kur çatışmasından büyük ölçüde nasibini aldı Mart başında Merkez Bankası kurunun 35 lira kadar üzerine çıkan Tahtakale fiyatı devalüasyonun ardından gevsemeye başladı.

Bankaların kısa vadeli borçlarını kapamak ve Merkez Bankası'na taahhütlerini yerine getirmek için çabalamaları ile zaman zaman serbest döviz piyasasından alımlara giristiği gözlemlendi.

Mart sonlarına doğru 300 milyarlık bir vergi ödemesi yapılacak olması piyasada nakit lira sıkıntısı yaratınca Tahtakale'de fiyatlar geriledi.

Nisan sonlarına doğru TL'nin piyasalarda yeniden yoğunlaşması ve bankaların dövizde satış fiyatlarını yüksek tutarak kibarca "döviz satıcısı değilim" demesi üzerine bu kez ithalatçılarca ikinci Tahtakale kuşatması başlatıldı. İthalatçılar serbest piyasadan topladıkları dövizler ile bankaya sadece transfer komisyonu vererek finansmanlarını gerçekleştirmeye başladılar.

Ağustos ayından itibaren uluslararası borsalarda altın fiyatlarının tırmanışı iç piyasada altın talebini hortlatınca altın kaçakçıları yeniden serbest piyasadan dolar toplamaya başladılar. Böylelikle serbest piyasadan toplanan dolarlar yurtdışına çıkarılıp yerine kaçak altın getirildi.

Bütün bir yıl boyunca küçük tasarrufluların Tahtakele dövizine ilgisinin yükseldiği gözlemlendi. 1986 yılı için deki dönemsel hareketlenmeler hesaba katılmadığında özellikle yılın ikinci çeyreğinden sonra hakim olan nakit lira sıkıntısı spekülâtörlerin umduğunu bulamamasına yol açtı. Sıfırlanmaya başlayan vergi iade oranları ile hayali ihracatçının talebi neredeyse ortadan kalktı. Yıl sonuna doğru 790 liraya çıkan dolar geleneksel yılsonu düşüşünü yaparak 765 liraya geriledi. Ardından ise hafif hafif toparlanmaya başladı. Mark yılı 392 lira ile en yüksek düzeylerinde kapadı.

DÖVİZ MARKETLERİ

Döviz marketleri kurulması girişimini ilk basta ilgiyle karşılayan Tahtakale piyasası ardından konuya ilişkin mevzuat açıklanınca hayal kırıklığına uğradı. Döviz marketi açma için Tahtakale'de herhangi bir girişim gözlenmezken serbest döviz piyasasının bu yolla yasallastırılama-yacağı ve Tahtakale'nin varlığını koruyacağı savunuluyor. Asgari 10 şube açma ve 1 milyarlık sermaye şartı ağır bulundu.

TAHTAKALE DÜNYAYA AÇILIYOR

Kapalıçarşı Ağa Sokak'ta Reuter altın ve döviz tacirleri arasında yıl içinde bir pazar araştırması yaptı. Reuter burada Dial-up denilen telefon hattına bağlı monitörler aracılığı döviz kuru servisi vermek girişiminde. Yıl ortasında başlatılan bu girişimden bugüne değin bir sonuç çıkmadı. Tahtakale piyasası uluslararası piyasaları daha yakından izlemek için bu girişimi ilgiyle karşıladı.

Bunun yanısıra Tahtakale piyasasında uluslararası piyasaları daha yakından takip edebilmek için yalnızca bankaların servisini aldığı Reuter ekran aboneliği için girişimlerde bulunuluyor.

Tüm bunların yanısıra uluslararası piyasalarda döviz ve mal alım satımları yapabilmek için Taksim'den sonra Kapalıçarşı'da da bir brokerage house servisi kurmak için girişimler var.

MENKUL KIYMETLER BORSASINDA DURUM

Bir yaşına basan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) nin I.pazarında işlem gören hisse senetlerinin ortalama yıllık net getirisi yüzde 100'e yaklaşılarak yatırımcılara "iyiki doğdun İMBK" dedirtti.

Cağaloğlu'ndaki borsa merkezinde yapılan alım satımlar her ne kadar bir heyecan dalgasından yoksun ise de yine de çocukluk dönemindeki uslu borsa bonkör çıktı. Bir Çukurova Elektrik bir yılda yüzde 450 verim sağlarken Çimsa yüzde 335'lik Makina Takım yüzde 205'lik rekor prim yaptılar.

Faaliyetine bir yıl önce 36 üye ile başlayan İMKB'nin bugün 47 üyesi bulunuyor. Bu sayının önümüzdeki günlerde ise 51'e yükselmesi bekleniyor.

Borsanın aylık hisse senedi hacmi ilk ayda 178 bin hisse senedi karşılığı 360 milyon lira iken bugün 400 bin hisse senedi karşılığı 1.3 milyar lira dolayına yükseldi.

Borsa kurulduğunda hisse senedi işlem gören şirketlerin tedavüldeki hisselerinin toplam piyasa değeri 392 milyar lira dolayında seyrederken bugün 688 milyar liraya yükseldi.

Birinci pazarda işlem hacmi ilk aydan itibaren sürekli artış gösterirken ikinci pazarda 2500 şirket olmasına rağmen büyük bir ilgi çekilemediği gözlemlendi. Bu da burada halkın tanıdığı şirket sayısının az olmasına bağlanıyor.

GAYRİMENKULLERDE DURUM

İstanbul'un en gözde semti Bebek yerini Beylerbeyi, Kanlıca ve Kandilli'ye bırakıyor. Üst gelir grubundaki kişilerin Beylerbeyi'nde toplanmaya başladığı gözleniyor. Anadolu yakasında Beylerbeyi'nde arsaların metrekaresi 900 bin liraya kadar alıcı bulabiliyor. Bu yörede 1, 2 milyardan 5 milyara kadar yalı satışlarının yapıldığı ve özellikle de eski tarihi binaların daha sonra restore edilmek üzere ilgi gördüğü dikkat çekiyor.

Genel olarak ise kooperatiflerin yaygınlaşmaya başlaması ile birlikte arsaların İstanbul düzeyinde bir yıl içinde yüzde 60-250 lik bir yelpaze içinde prim yaptığı ifade ediliyor. Klasik bir yatırım aracı olan gayrimenkul yeniden gözde olmaya başlarken, dükkan, han, kat gibi gayrimenkullerdeki bir yıllık fiyat artışı ortalaması da yüzde 50 yi aştı.

İstanbul'da sanayi ünitelerinin kent dışına taşınması ve kısa sürede binlerce kooperatifin kurulması ile arsa fiyatlarında meydana gelen artışın süreceği bildiriliyor.

İstanbul'da kat karşılığı satılan arsaların mal sahibi payının yüzde 30-40 tan yüzde 50-65 e kadar yükseldiği belirlendi.

Villa arsalarından sonra İstanbul'da en büyük değer artışı Laleli ve çevresinde oldu. Bu yörede turizme yönelik otelciliğin karlı bir yatırım olması nedeniyle arsalar paha biçilemez oldu. Geçen yıl Vatan Caddesi'ndeki 4300 metrekaresel bir yere 600 milyon lira fiyat biçilirken aynı yer bugün 2.5 milyara alıcı bulabiliyor. Laleli'de 4-5 ay önce 750 milyon lira olan yerlere bugün 1.5 milyar fiyat biçiliyor.

Semtlere göre arsa fiyatları (metrekare)

	<u>1985 Aralık</u>	<u>1986 Aralık</u>
Güngören	10-15 bin TL.	30-100 bin TL.
E-5 karayolu çevresi	10-15 bin TL.	25-75 bin TL.
Yenibosna	5-10 bin TL.	30-50 bin TL.
Beylikdüzü	10-15 bin TL.	25-35 bin TL.
Büyükçekmece	15-25 bin TL.	20-35 bin TL.
Avcılar	5-7 bin TL.	20-30 bin TL.
Bağcılar	3-5 bin TL.	15-20 bin TL.
Ümraniye	3-4 bin TL.	15-20 bin TL.
Kartal	5-7 bin TL.	10-20 bin TL.
Güneşli	3-5 bin TL.	10-35 bin TL.
Esenyurt	2-3 bin TL.	7-15 bin TL.
Halkalı	5-7 bin TL.	10-15 bin TL.
Pendik	4-5 bin TL.	10-15 bin TL.
Tuzla	2-3 bin TL.	10-13 bin TL.
Haramidere	2-3 bin TL.	7-12 bin TL.
İkitelli	2-5 bin TL.	10-20 bin TL.
Kirazlı	4-6 bin TL.	10-15 bin TL.
Dudullu	1-2 bin TL.	5-7 bin TL.
Ömerli	400-800 TL.	2-3 bin TL.
Vatan Caddesi	140 bin TL.	500 bin TL.
Laleli	150 bin TL.	500 bin TL.

DOĞU BANK İŞ HANINDA DURUM (İthal Malı Eşya)

İş hacminin geçen yılın aynı aylarına göre yüzde 45 daraldığı söylenmekte. Satışlar geçen aya göre ise, yüzde 20 düşmüş.

Elektronik eşya satışlarının istikrarsız olduğu söyleniyor. Satışlar genellikle peşin parayla yapılmakta. Buna rağmen 15 güne kadar vadeli çekler kabul ediliyor. Gözlük, saat ve motosiklet aksamı satan dükkanlarda çek kullanımı yüzde 30 azalırken, senet kullanımının aynı oranda arttığı söylenmekte. Geçen yılın aynı dönemine göre Anadolu müşterisi yüzde 30 azalma göstermiş. Anadolu'ya satılan mallar içinde senet kullanım oranı yüzde 70. Tanınan vade ise 91 gün ile 6 ay arasında değişiyor. Senetlerin yüzde 45'inin protesto olduğu belirtiliyor. Fiyatlar toptancılarda geçen aya göre yüzde 20, geçen yılın Ocak ayına göre ise yüzde 65 artış göstermiş. Perakende de ise bu oranlar geçen aya göre yüzde 25, geçen yılın Ocak ayına göre ise yüzde 95 olarak belirlendi.

SİRKECİ OTOMOTİV PİYASASI

Sirkeci otomotiv piyasasında durgunluktan yakınıyor. Piyasada her türlü mal bulabilmek mümkün ancak paranın sıkışık olduğu söyleniyor. Yalan son aylarında iş durumunda bir canlılık olmadığı ve paranın dönmediği belirtiliyor. Satışlar genelde geçen yıla göre daha durgun. Sadece yerli binek otomobillerine talep var.

Piyasada çek ve senetlerin dönüş oranının yüzde 30'lar civarında olduğu söyleniyor. Anadolu'daki perakendecilerin durumunun hiç te iç açıcı olmadığını belirten esnaf, Anadolu'nun mal çekişlerinin düşük olduğunu söylüyor. Genellikle çiftçilerin mali durumları ile satışları arasında önemli bir bağ bulunan Sirkeci Otomotiv piyasasında Anadolu ile yapılan bağlantılar da daha çok veresiye şeklinde oluyor. Esnaf bu tür bağlantıların bir çok dükkanın kepenk kapamasıyla sonuçlanma riski olduğunu da vurguluyor.

YERLİ BİNEK OTOMOBİLİ PİYASASINDA DURUM

Yerli binek otomobilleri piyasasında 1986 yılında büyük patlama görüldü.

Yıllık satış rakamı 77.464 ü buldu. Bu otomobillerin tamamının peşin satıldığı dikkate alınırsa, sektörün yıl içinde yaklaşık 400 milyar liralık ciroya ulaştığı ortaya çıkmaktadır.

Binek Otomobili Satışları (Adet)

1975	59.143	1981	19.487
1976	55.942	1982	28.938
1977	52.172	1983	38.946
1978	46.001	1984	51.255
1979	39.778	1985	54.540
1980	26.395	1986	77.464

Binek Otomobili Satışları (1986 Yılı)

	<u>Satış (Adet)</u>
Otosan	6.838
Tofaş	40.558
Oyak Renault	30.068
Toplam	77.464

Talebin fazlalığı karşısında binek otomobili satışlarında, peşin satış ötesinde "sıraya girme için avans-peşinat" uygulaması, otomobil üreticisi ve satıcısı firmaların 1986 yılını çok iyi geçirmelerine neden oldu.

Traktör, kamyonet, minibüs üretiminde de geçen yılın gerisinde kaldığı gözlemlendi. Çekicilerden sonra en düşük kapasite kullanım oranının Traktör üretiminde olduğu dikkat çekiyor.

1986 yılı ilk II aylık döneminde, 1985 yılı eş dönemine göre:

Otomobil üretimi	yüzde 34 arttı
Otobüs üretimi	yüzde 14 arttı
Çekici üretimi	yüzde 49 azaldı
Midibüs üretimi	yüzde 36 azaldı
Traktör üretimi	yüzde 29 azaldı
Kamyonet üretimi	yüzde 21 azaldı
Kamyon üretimi	yüzde 21 azaldı
Minibüs üretimi	yüzde 1 azaldı

Otomotiv sektöründe stok yapma imkanı bulunmadığından üretim rakamları satış rakamları ile paralel gidebilmektedir.

TRAKTÖR VE TARIM ALET MAKİNALARINDA DURUM

Traktör üretiminde geçen yıla göre yüzde 29'luk bir düşüş gözleniyor. Üretimdeki bu düşüşe paralel satışların da düşüş gösterdiği izleniyor. Ancak fiyatlar satışlardaki düşüşe rağmen gerilemedi. Tarım alet ve makinalarının satışlarında yüzde 40 gerileme olduğu belirtiliyor.

9 firmanın üretim yaptığı traktör piyasasında darboğaza giren 3 firma üretimlerini durdurdular. Traktöre bu yıl içinde yapılan zam oranı yüzde 50'yi geçti. TZDK'nun traktörleri yüzde 20 ile en az zam gören araçlar oldular.

Pesin piyasa fiyatları ile 1986 başı ve sonu fiyat hareketi şöyle:

Ford 3 610S	3.800.000	5.750.000
Ford 6610	5.900.000	9.300.000
Massey Ferguson 240S	3.990.000	5.900.000
Massey Ferguson 285 balon lastik	5.420.000	8.400.000
Massey Ferguson 265	5.350.000	7.000.000

Türkiye'de tarım alet ve makinalarının kullanımının batı ölçülerinin çok gerisinde kaldığını belirten piyasa çevreleri, traktördeki gerilemeyle birlikte pulluk, mibzer, römork gibi tarım alet ve makinalarının satışlarında bu yıl yüzde 40'a varan bir gerileme kaydedildiğini vurguluyorlar.

OTOMOTİV YAN SANAYİİ

1986 yılında otomobil satışlarındaki patlama dışında genel olarak otomotiv sektöründeki üretim azalmasının olumsuz etkileri yan sanayiini de sarsıyor.

Otomotiv sanayi yan sektöründe atıl kapasite oranları artış gösterirken sektörün ihracatında da gözle görülür bir gerileme oldu. 1985 yılında 75 milyon dolara ulaşan otomotiv yan sanayi ürünleri ihracatının bu yıl 40 milyon dolar civarında kalacağı tahmin edilmekte. Otomotiv ana sanayi üretimlerindeki gerileme yan sanayii direkt olarak etkilerken kapasite kullanımlarının da 1985 teki yüzde 50'lik düzeyinden yüzde 40'lara gerilediği ifade ediliyor.

Otomotiv sektöründe 1987 de de bunalımın süreceğini tahmin eden piyasa çevreleri otomotiv yan sanayinin 1987 savunma sanayi ihtiyaçlarının belirlenmesine paralel harekete geçmesine ümit bağlanmış görünüyor.

CAĞALOĞLU'NDA DURUM

Türkiye'nin önde gelen gazeteleri iki önemli uğras içinde:
Satışları artırmak, reklam gelirlerini artırmak.

Önde gelen gazetelerin satışlarına ait son bilgiler aşağıda tablo halinde verilmiştir. Bir sonraki sayfada ise, gazetelerin toplam sayfalarından kaçının reklama ayrıldığı ve reklam gelirleri verilmektedir :

GAZETELERİN GÜNLÜK SATIŞLARININ
AYLIK ORTALAMALARI

	1985	1986	1985	1986	1985	1986
	<u>HÖRRIYET</u>		<u>MİLLİYET</u>		<u>CUMHURİYET</u>	
Ocak	716.602	670.837	281.138	253.665	104.211	108.155
Şubat	699.226	599.819	313.768	262.554	99.583	117.486
Mart	750.818	669.785	323.901	291.655	100.455	124.020
Nisan	771.227	615.765	306.555	325.994	96.654	116.904
Mayıs	651.256	621.147	305.295	277.083	91.220	122.130
Haziran	659.674	588.490	527.765	255.390	88.927	111.687
Temmuz	532.937	601.461	384.263	240.866	85.958	106.337
Ağustos	559.680	654.820	290.843	232.175	80.861	113.716
Eylül	614.197	693.334	287.065	251.104	116.645	137.822
Ekim	589.287	682.180	296.530	258.160	116.505	129.894
Kasım	579.018	697.107	247.110	237.238	111.785	111.879
Aralık	631.745		279.216		109.957	
	1985	1986	1985	1986	1985	1986
	<u>GÜNEŞ</u>		<u>TERCÜMAN</u>		<u>GÜNAYDIN</u>	
Ocak	161.912	221.845	211.471	210.353	207.072	218.524
Şubat	152.335	354.134	192.538	191.209	202.004	154.025
Mart	194.459	267.429	210.352	223.822	198.306	122.525
Nisan	302.243	282.087	226.045	206.156	197.003	109.069
Mayıs	500.488	234.031	226.223	232.797	171.881	130.232
Haziran	456.305	195.613	256.537	187.846	189.731	220.595
Temmuz	201.481	190.949	220.638	155.526	157.257	206.737
Ağustos	140.407	142.039	184.340	145.145	152.690	233.311
Eylül	200.407	175.886	232.793	179.514	142.197	219.418
Ekim	215.835	153.088	285.414	181.814	159.249	241.177
Kasım	189.191	154.768	262.371	139.541	144.387	246.859
Aralık	184.104		245.183		148.855	

	1985	1986	1985	1986	1985	1986
	<u>SABAHA</u>		<u>TAN</u>		<u>BULVAR</u>	
Ocak		581.528	738.863	428.353	214.212	244.404
Şubat		563.002	702.086	414.428	278.486	204.493
Mart		550.212	748.276	410.314	251.480	221.313
Nisan	476.868	516.063	690.223	330.234	258.346	209.091
Mayıs	476.308	535.617	660.009	261.827	221.287	197.810
Haziran	485.790	553.528	702.150	291.760	210.620	136.938
Temmuz	473.467	601.682	619.553	300.883	119.265	107.769
Ağustos	613.300	601.682	631.492	302.303	139.847	103.106
Eylül	596.040	607.586	630.442	337.098	197.173	107.060
Ekim	544.454	571.181	562.232	316.381	228.089	92.726
Kasım	497.147	535.069	455.402	277.761	189.262	114.883
Aralık	514.506		438.346		291.945	

	1986	1986
	<u>TÜRKİYE</u>	<u>YENİ ASIR</u>
Ocak		71.753
Şubat		70.162
Mart		73.192
Nisan		65.123
Mayıs		64.953
Haziran		67.172
Temmuz		77.282
Ağustos	153.225	78.529
Eylül	160.421	90.307
Ekim	169.094	87.464
Kasım	168.426	77.296

GÜRÜN HAN'DA DURUM

"Biz nezle olursak Tekstil sanayicileri zatürreye yakalanır" diyen Gürün Han toptancıları Aralık ayında protesto yağmuruna tutuldular. Bir önceki yılın Aralık ayına oranla 1986 Aralık ayında protestoların yüzde 50 arttığını belirten Gürün Han'ın tuhafiye ve manifatura toptancıları Devletin pancar ve çay paralarını bir an önce ödemesini istiyorlar.

Yeni çek kanunu'nun getirdiği yeniliklerin olumlu sonuç verdiğini ifade eden Gürün Han toptancıları benzer bir düzenlemenin icra-iflas Kanunu'nda da yapılmasını istiyorlar. Özellikle küçük Anadolu kasabalarında herkesin birbiri ile dost-ahbap olduğunu vurgulayarak "Anadolu'da tebligat bile yapamıyoruz. Güç bela icra kararı aldığımızda kimse yed-i emin bile olmuyor" diye konuşuyorlar.

Anadolu'dan müşteri gelmediği için Gürün Han'ın üst katlarında ki dükkanlar saat 16:00 da kapanıyor. Giriş katındaki dükkanlar bile saat 17:00 de kepeng indiriyor. Kimse saat 18:00 e kadar müşteri beklemiyor. Durgunluğu önlemek için Devletin önlem almasını, anarsik olaylara karşı yapılan operasyonların durdurduğu sınır ticaretini tekrar canlandırmasını isteyen Gürün Han tüccarları şöyle konuşuyor:

"Bankalar bir kac büyük fabrikaya haciz götürünce basın ayağa kalktı. Şimdi bizim protestolar arttı. Bakalım ne olacak. Eğer bankaların fabrikalara yaptığı gibi bizde Anadolu'da haciz kampanyası açarsak, Anadolu ayağa kalkar. Ortalık karışır. Ancak biz yıllardır çalıştığımız Anadolu müşterisine elden gelen kolaylığı gösteriyoruz. Fakat çay ve pancar paraları daha da gecikirse, bizim fabrikalara verdiğimiz senetler protesto olmaya başlayacak. İşin icinden kimse çıkamayacak."

Öte yandan Noterler Birliği Kasım ayında İstanbul'da protesto olan senet miktarında sıçrama olduğunu açıkladı. İstanbul'da protesto olan senetlerin tutarı Temmuz ayında 36 milyar lira, Eylül ayında 37 Milyar lira iken bu rakam Kasım ayında 78 milyar liraya ulaştı.

BEYOĞLU'NDA DURUM

İstiklal Caddesi'nin her iki yanında sıralanmış dükkanlar satışlardaki gerilemeden yakınıyor. Satışları geçen yıla oranla yaklaşık yüzde 30-40 arası gerileyen "ortadireğe" hitap eden esnafın büyük bölümü ümidini yılbaşına ve indirimli satışların erkene alınmasına bağlamış durumda.

Kışın gecikmesi ve esnafın elinde kışlık mal stoklarının bulunması indirimlerde etkili oluyor. Lüks sınıfına giren butikler ise biraz daha rahat. Ancak onlar da satışlarında yüzde 20'lik bir düşüşten bahsediyorlar. Beyoğlu esnafı satışların düşmesinin yanında dükkan kiralarının süratli yükselişinin kendilerini sıkıntıya soktuğunu belirtiyor. İstiklal Caddesi'nin trafiğe kapatılması beklentileri buralarda hava paraları ile kiraların güçlü bir tırmanış yapmasına yol açtı.

AKSARAY YERALTI ÇARŞISI VE BEYAZIT MARMARA ÇARŞISI'NDA DURUM

Buradaki esnaf onuncu aydan itibaren Yugoslav turistlerin akını ile bu yılı kurtarabildiklerini belirtiyor. 29 Ekim'deki Yugoslavların bayramından önce başlayan turistlerin yoğun akını ve "bavul turizmi" ile satışlarda bir canlılık görüldüğü belirtiliyor. Ancak bunun da gecici olduğu kaydediliyor. Nitekim Yugoslav turistler dışında buralarda geçen yıl görünen Arap turistlerin özellikle de İranlıların bu yıl kaybolduğu belirtiliyor. Aynı şekilde Polonyalıların da giderek az geldiği belirtiliyor. Esnaf Türk makamlarının Polonya'dan gelen turistlere "vize tahdidi" gibi uygulamalar yapıldığını ileri sürüyor. Polonyadaki Türk elçiliklerinin turistik gelişler için zorluk çıkarmasının kendilerini güç durumda bıraktığını savunuyor.

Yılın son ayında Yugoslav turistlerin de kesilmeye başladığı belirtiliyor. Esnaf yerli müşterilere yönelik satışları için geçen yıla göre yüzde ellilik bir düşüş olduğunu belirtiyor ve "Yugoslavlar olmasa bu yılı zor tamamlardık" şeklinde konuşuyor.

Esnaf bu yıl Yugoslav turistlerden gelen talebe rağmen satışlarının yine de geçen yılın yüzde 20 altında kaldığını belirtiyor.

NİSANTASI VE OSMANBEY'DE DURUM

İstanbul'un en hareketli alışveriş merkezi olma özelliğini koruyan Nisantasi ve Osmanbey'de mağazalar yüksek fiyatlarla mal satmalarına rağmen boş kalmıyorlar.

Özellikle Nisantasi'ndaki Zeki Triko büyük ilgi görüyor. Zeki Triko'nun günlük cirosunun en kötü durumda bile 8,5 - 9 milyon liranın altına düşmediği öğrenildi. Oysa Beyoğlu'nda orta halli sayılabilecek Beyim mağazası günde 500 bin lira bir ciro tutturabilirse sevinç duymakta.

Nisantasi ve Osmanbey mağazalarının giderek yalnızca bayanlara hitap etmekten uzaklaştığı ve toplumun herkesimine hitap ettiği gözleniyor. Bu yıl buralarda özellikle gençlere hitap eden yeni mağazalar açıldı. Toptancıların da perakende mağazalar açmaya başladıkları dikkat çekiyor.

Özellikle gençler arasında lüks giyimin daha doğrusu marka imajının ön plana çıkmaya başladığını belirten lüks mağaza ve butik yetkilileri fiyatların yüksek olmasına karşın satışlarda gözle görülür bir düşüş olmadığını belirtiyorlar. Buralarda lüks butiklerin seri sonu ve defolu mal satışlarının ise büyük ilgi gördüğü dikkat çekiyor.

Nisantasi ve Osmanbey'deki mağazalar geçen yıla göre satışlarında çok ufak bir düşüş olduğunu söyleyebileceklerini bunun da piyasanın genel durgunluğundan kaynaklandığını belirtiyorlar. Genel olarak satışların normal düzeyini koruduğu savunuluyor.

ASRİ HAN'DA DURUM

Saat piyasasının merkezi olan Tahtakale Telefon Sokak'taki Asri Han'da işler durgun. Satışlar, Ocak ayında Aralık ayına oranla yüzde 30 azaldı.

Saat piyasasında tanesi toptan 3.500 liraya satılan Çin malı masa saatleri Çek, Alman ve Rus saatlerine karşı üstünlüklerini koruyorlar. Yerli malı kuarts ve kurmalı duvar saatlerinin Ortadoğu'ya ihracatı sürüyor. Saat ithalinden alınan gümrük ve fonun indirilmesi kaçakçılığı önledi. İran ve Ortadoğu'dan gelen turistlerin yaptığı alışveriş saat piyasasında önemli bir iş hacmi yaratıyor.

BAKIRKÖY ÇARŞISINDA DURUM

İstanbul'da "orta direğin alıs veriş merkezi" Bakırköy'de esnaf, hergecen yılın cirolarının yarısını götürdüğünü belirterek dükkanına yeni mal alamamaktan yakınıyor. Büyük pasaj ve dükkanlarıyla İstanbul'un en önemli alışveriş merkezlerinden biri olan Bakırköy Çarşısında görülen kalabalığın dükkanlara müşteri olarak yansımaktan uzak olduğu gözlemlendi. Esnaf, vatandaşın yalnızca boğazını düşünür hale geldiğini belirterek satışlardaki daralmadan yakınıyor. Gıda maddeleri satışlarında dahi gerilemeden söz ediliyor. Bakırköy Çarşısında faaliyet gösteren bir butiğin sahibesi sunları söylüyor:

"Belirli bir müşteri potansiyelimiz olmasına rağmen geçen aya göre satışlarımızda yüzde 30 azalma var. İndirimli satışlar bile bizi darboğazdan kurtaramıyor. Bakırköy sokaklarında görülen kalabalık bize müşteri olarak yansımıyor. Bu gidisle indirimli satışlar seneye Aralık ayına kadar sarkarsa şaşmamak lazım".

FATİH'DE, BEŞİKTAS'DA, BAĞDAT CADDESİ'NDE DURUM

Hazır giyim üzerine çalışanlar Fatih'te piyasanın giderek öldüğünü özellikle erkek giyimi namına bir şey kalmadığını belirtiyorlar.

Bağdat Caddesinde de satışların düşük olduğu ve müşteri yelpazesinin giderek daraldığı kaydediliyor. Bağdat Caddesinde dükkanlar için hava paraları ise 50-60 milyon liralık rakamlara ulaşmış görülüyor. Bağdat Caddesi esnafı önemli bir müşteri grubunun Nişantaşı'nı tercih ettiğini savunuyor. Bu arada hazır giyim alanında Beşiktaş'ın ise son aylarda ön plana çıkmaya başladığı ileri sürülüyor. Beşiktaş'ın gelişmeye başlamasına rağmen sınırlı bir müşteri ile yetinmek zorunda kalacağı savunuluyor.

YÜKSEK KALDIRIM (Elektronik Piyasası)

Yüksek Kaldırımdaki elektronik piyasasında ufak bir hareketlenme var. Esnaf bunu yılbaşı alışverişine bağlıyor. Piyasadaki bu ufak hareketlenmeye rağmen esnaf liraya sıkışık. Çek ve senetlerin ödenmesinde aksamalar gözleniyor. Esnaf satışlarındaki ufak çaplı bir hareketlenmeden bahsetmesine rağmen bunun istikrarsız olduğunu ve geçen yıla göre satışlarının oldukça durgun olduğunu vurguluyor. Piyasada bu ay ortalama zam oranı yüzde 15-20 civarında oldu. Piyasada Sony markalara rağbetin azaldığı söyleniyor. Geçtiğimiz yıl Japonlar Yüksek Kaldırımı gezerek pazar araştırması yaptılar. Gazetelerin elektronik alet satışlarına başlamasının ve fiyatların artmasının halkı gazetelerin vadeli satışlarına yönelttiği küçük esnafın iş hacmi olarak zor durumda kaldığı söyleniyor.

TAHTAKALE (Mal Piyasası)

Tahtakale'de elektronik piyasasının çok durgun olduğu, yün-orlon piyasasının oldukça hareketli, kağıt piyasasının ise "iyi" olduğu söyleniyor.

Elektronik esyada gözde olanların Radyo Teyp olduğu müzik setlerinin de parça parça olsa da iyi sattığı belirtiliyor. Haikin genellikle pahalı olmasına rağmen kaliteli ithal mallara ilgi duyduğu kaydediliyor.

TAHTAKALE SEYYARLARI KENTE YAYILDI

Kaçak ya da faturasız malları piyasaya süren mekanizmanın bir parçası olarak çalışan Tahtakaleli seyyar satıcılar Telefon Sokakla Tomruk Sokak'tan çıkarak kentin çeşitli merkezlerine yayıldılar. Karaköy, Aksaray, Kadıköy, Üsküdar, Beyazıt meydanları ve Topkapı Sur Kapısında çalışmaya başladılar. Yeni bölgede çalışan seyyarlar şimdilik saat, cakmak, gözlük, hesap makinası, pil gibi mallar satıyorlar. Pipo tütünü, çocuk maması, aspirin, teyp gibi malları henüz Tahtakale dışında pek satmıyorlar.

DALAN'IN DOZERLERİ DERİCİLERİN KAPISINDA

Kazlıçeşme dericilerinin Tuzla'ya taşınma telaşı paniğe dönüşmek üzere. Anakent Belediyesi'nin taşınmaları için verdiği süre yaklaştıkça dericilerin telaşı artıyor.

Kazlıçeşme'deki 200 dolayındaki deri sanayicisi Tuzla Aydınlar Köyü'nde inşa edilen organize sanayi bölgesinin tamamlanması için ellerinden geleni yapıyorlar. Ancak toplam 80-100 milyar liralık bir harcama gerektiren işin çapı dericilerin boyunu aşıyor.

Aydınlar Köyü'ndeki bölgenin 10 milyar lira harcama gerektiren altyapı yatırımı için bakanlık 1.5 milyar lira ayırdı. Avrupa İskan Fonu'ndan alınacak 10 yıl vadeli, yüzde 35 faizli 13 milyar lira dolayındaki kredi, gecikti. Çünkü Ankara'daki yetkililer, kredi talebini içeren dosyayı 8 aydır Avrupa İskan Fonu'na göndermediler.

Süren inşaatın aksamaması için dericiler aralarında 11 milyar lira topladılar. Yeni yılın Ocak-Şubat-Mart aylarında da 10 milyar lira daha toplayıp inşaaata yatıracaklar. Ancak, bu ödemeler dericileri işletme sermayesi açısından sıkıntıya soktu. Ham deri ithalatı yapamaz oldular. İç piyasaya yöneldiler. Bu seferde, Aralık ayında koyun derici 7 bin liradan 10 bin 500 liraya, sığır derisinin kilosuna ise 900 liradan 1400 liraya çıktı.

1985 Yılında 500 milyon dolar olan deri mamulü ihracatının 1986 yılında 300-350 milyon dolara gerileyeceğini belirten dericiler, "İşletme sermayemizi inşaaata yatırmaya devam edersek ihracat 1987 de 200 milyon dolara düşer" diyorlar. 20 milyon dolar dış krediye ihtiyaçları olduğunu ifade eden dericiler Aydınlar Köyü'ne taşındıkları ilk yıl asgari bir milyar dolar ihracat yapmayı garanti ediyorlar. 8 aydır Ankara'da süren altında duran dosyalarının bir an önce Avrupa İskan Fonu'na gönderilmesini istiyorlar.

AYAKKABI SEKTÖRÜNDE DURUM

Uzun yıllardır, Gedikpaşa'daki atelyelerin hakimiyetinden kurtulamayan ayakkabı sektörü fabrikalaşma sürecine girdi. Yıllar önce Libya pazarına açılarak kabuğunu kıran ayakkabı sektörü, önümüzdeki yıllarda en hızlı gelişecek sektörler arasında yer alacağını dostu düşmana kabul ettirdi. 1986 yılındaki gelişmeler önümüzdeki yıllarda Türkiye'nin ayakkabı ihracatında patlama yapacağını gösterdi.

Cankurtaran, Mekap, Yeşil Kundura, Beymen-Alboy, ve Toğ'o'nun başı çektiği ayakkabı sektörü büyük imalat yapacak kapasiteler oluşturdu.

Ayakkabı imalat sektörünün ihracatı şöyle:

<u>Yıllar</u>	<u>Miktar</u>
1980	335.000 dolar
1981	1.227.000 dolar
1982	2.743.000 dolar
1983	7.660.000 dolar
1984	7.715.000 dolar
1985	19.000.000 dolar
1986 (tahmin)	23.000.000 dolar

PERŞEMBE PAZARI BAYRAMPASA'YA TAŞINDI

Belediyenin yıktığı Perşembe Pazarı esnaf ve tüccar Bayrampasa'ya taşındı. Perşembe Pazarı dar gelmeye başladığı için 1978 - 1979 yıllarında küçük çapta demircilerin görünmeye başladığı Bayrampasa yıkımdan sonra İstanbul'un yeni demir piyasası merkezi oldu.

Maltepe Sanayi Sitesi, Emintas Sanayi Sitesi, TİM, Ayrancılar Sanayi Sitesi, Hacılar Sanayi Sitesi, Naymanlar Sanayi Sitesi Perşembe Pazarı'nda hanları yıkılanlarla doldu.

HALIÇ YIKIMINDA DURUM (Göç bazı esnafın işini bozdu)

Yeni işyerlerine taşınmak sebze-meyve komisyoncuları ile kuru gıda toptancılarına yaramadı. Her iki kesiminde iş hacmi neredeyse yarı yarıya düştü.

Rami Kışlası'na taşınan binin üzerindeki kuru gıda toptancısı yeni yerlerinde müşterilerinin önemli bir bölümünü kaybetti. Kavvetli sermayesi ve dağıtım örgütü olmayan bazı gıda toptancılarının mesleği terketmek zorunda kalabileceği öne sürülüyor. Bunların Unkapanı-Eminönü'nden Rami'ye taşınması, İstanbul çeşitli semtlerinde, sokak aralarında yerleşmiş bulunan toptancıların işine yaradı. Rami'ye gidemeyen bakkallar ve marketler bunlardan alışveriş yapmaya başladı.

Bayrampasa'ya taşınan sebze-meyve komisyoncuları da aynı durumla karşılaştılar. Bunlarda özellikle seyyar satıcı müşterilerini kaybettikleri için satışları yarı yarıya azaldı. Buna karşılık Topkapı Bostan Hali ile Kadıköy sebze-meyve Hali'ndeki komisyoncuların iş hacmi arttı.

HAMMAL BÖLÜKLERİ ZOR DURUMDA

Dalan'ın Haliç yıkımları en çok İstanbul hammallarına zarar verdi. Hala yürürlükte olan Osmanlı'dan kalma "Dersaadet Hammal Bölükleri Nizamnamesi" hükümlerine göre 36 hammal iskelesinde çalışmakta olan hammallar, yıkımlarla birlikte işsiz kalıyorlar. Önce Unkapanı-Eminönü gıda toptancılarının yüklerini taşıyan 100 kişilik Tekirdağ Yükçü Bölüğü, 73 kişilik Yağ İskelesi Yükçü Bölüğü, 88 kişilik Hasır İskelesi Yükçü Bölüğü, ve 33 kişilik Soğan İskelesi Yükçü Bölüğü güç durumda kaldı. Şimdi de Bayrampasa'daki yeni sebze-meyve halinde, kamyonlar komisyoncunun kapısına kadar yanastığı için fonksiyonları ortadan kalkan Niğdeli ve Siirtli 2 bin hal hammalı işlerini kaybetmemeye çalışıyorlar.

KURUYEMİŞ'DE DURUM

Kuruyemiş piyasası adeta altın yılını yaşıyor. 1986 da fiyatlar yüzde 100 dolayında arttı. Özellikle badem, antep fıstığı, kabak çekirdeği, tuzlu fıstık kıymete bindi. Piyasada bazı mallarda durum şöyle:

Antep Fıstığı: İspanya talepleri çok arttı. İspanyollar, Antep'te tarlada alım yaptılar. Yılbaşında kilosu 2500 liradan giden antep fıstığı yıl sonuna doğru 5 bin liraya kadar çıktı. Müstahsilin elinde mal kalmadı.

Çam fıstığı: Siirt ve Mardin'de mahsulü dolu vurdu. Piyasa Bregama ve Aydın malına kaldı. Yılbaşında 3000-3500 lira dolayında seyreden fiyat su günlerde 5 bin lirayı geçti.

Kayısı: Bu yıl fiyatı gerileyen ender mallardan biri. Ürün bol. İhracatta hedeflenen miktara ulaşamadı. Kayısı müstahsilin elinde kaldı. Yıl içinde fiyat 4 bin liradan 3 bin liraya geriledi.

Badem: Rekolte düşük. Kaliforniyadan badem ithal edildi. Yılbaşında 2500 lira dolayında seyreden fiyat 5 bin liraya kadar çıktı.

Kabak çekirdeği: Edirne'de rekolte düşünce fiyat 750 liradan 2 bin liraya çıktı.

Leblebi: Nohut rekoltesine bağlı olarak leblebi üretimi de arttı. Kütahya ve Çorum'da imalathaneler tam kapasite ile çalıştı. Ancak yine de leblebi fiyatı yükseldi.

Kuruyemiş Piyasasında Fiyatlar (TL.Kg.)

	<u>Yılbaşında</u>	<u>Yılsonunda</u>
Tuzlu fıstık	750-800 TL.	1.900-2.100 TL.
Kabak çekirdeği	650-750 TL.	1.800-2.000 TL.
Antep fıstığı	2.500-2.800 TL.	4.500-5.000 TL.
Badem	2.300-2.500 TL.	4.500-5.000 TL.
Sarı leblebi	750-800 TL.	1.250-1.300 TL.
Beyaz leblebi	550-600 TL.	1.000-1.200 TL.
Ay çekirdeği	500-550 TL.	900-1.000 TL.
Fındık	1.800-2.000 TL.	4.000-4.200 TL.
Kabuklu fıstık	550-600 TL.	1.000-1.200 TL.

GIDACILAR RAMİ'DE GÖZETİM ALTINDA

İstanbul Toptan Gıda Sitesi inşa edilinceye kadar geçici olarak Ramî Kışlası'na taşınan gıda toptancılarının işleri iyi gitmiyor. Yeni yerin getirdiği yeni sorunlar gıda toptancılarını bunaltıyor.

Ortadoğu ve Balkanların en büyük piyasası olduğu söylenen 1060 gıda toptancısından 50 kadarı Ramî'yi terketti.

Ulaşımı güç olduğu için Bakkallar Ramî'ye pek gitmiyorlar. Bunun yanı sıra İstanbul'un çeşitli semtlerinde sokak aralarında sayıları giderek artan toptancılarda Ramî'ye ciddi bir rakip olmaya başladılar.

Geleceğe çok umutsuz bakan gıda toptancıları tam anlamıyla maliye ve belediyenin gözetimi altındalar. Kışla'nın 4 kapısını tutan vergi memurları ile belediye zabıtası tüccara göz açtırmıyor. Bakkallara servis yapan 3,5 ve 5 tonluk kamyonlar denetimden geçmeden dışarı çıkamıyorlar. Hatta sık sık kapıda durdurulan kamyonların yükü boşaltılarak sayım yapılıyor. Akşam evine giden tüccarın arabası durdurularak içinde mal aranıyor. Evine veya esine dostuna götürdüğü iki kilo sucuğun faturasını göstermesi isteniyor.

GEDİKPAŞA (Deri Fiyatları Oturdu)

Gedikpaşa kundura atelyeleri yıl sonu ölü sezona girdi. Mart ayında başlayıp Mayıs sonuna kadar sürecektir olan yazlık sezonunu bekliyorlar.

Eylül ayı başından Kasım ayı sonuna kadar süren kışlık sezonda Gedikpaşa atelyelerinin cirosu 1986 sezonunda 1985'e göre arttı. Ancak bu artışta 1985 sezonunda 10 bin liraya satılan bayan çizmenin 1986 sezonunda 20 bin liraya satılması etken oldu. Cironun artmasına rağmen satışlar adet olarak yüzde 40 oranında düştü. Bu düşme de aylardır süren deri fiyatlarındaki artışın da rolü var.

Mart ayında başlayacak olan yazlık sezonda, satışların miktar olarak kış sezonundaki kadar düşmesi beklenmiyor. Keten ve benzeri malzemeden imal edilen yazlık papuçların girdileri deriden ucuz olduğu için satış fiyatlarının da ucuz olacağı, dolayısıyla imalat miktarındaki düşmenin kışlık sezona oranla çok daha az gerçekleşeceği tahmin ediliyor.

MEYVA SEBZE HALİNDE DURUM

Bayrampaşa'daki yeni yerine taşınan İstanbul Sebze-Meyve Hal'inin müşterisi azaldı, sorunları arttı. Bayrampaşa'ya taşınınca denizle bağlantısı kesilen yeni Hal'e Adalar ve Boğaz'dan müşteri gelmiyor. Eski Hal'in karşısındaki Küçükpazar semtinde barınan tekerlekli arabalı seyyar satıcılarda yeni Hal'e gitmek'tense aralarında kurdukları organizasyonla üretim bölgelerinden mal getirmeyi tercih ediyorlar.

Yüzde 7-8 komisyoncu kârı, yüzde 2 belediye rüsumu, yüzde 7 stopaj, bunun yüzde 3'ü kadar da savunma fonu alınan Hal'de satılan mallara kamyon pazarları ciddi bir rakip oldu. Bunun yanı sıra Hal'deki vergi ve rüsumlardan kurtulmak isteyen pazarcılar çeşitli semtlerde oluşan korsan hallerden mal alıyorlar.

Belediye'nin bazı uygulamaları da önemli sorunlar yaratıyor. Belediye Hal'e mal getiren nakliyeciler ile satan komisyoncunun faturada hammaliye gideri göstermesini yasakladı. "Hammaliye fiyatın içindedir. Hammaliye almak yasaktır." dedi. Karar Hal'de kargaşalık yarattı. Niğdeli hammallar ne yapacaklarını bilemiyorlar. Bir ara grev yapmayı düşündüler. Ancak cesaret edemediler. Hammaliye sorunu önümüzdeki günlerde Hal'de olaylara yol açabilir.

SEMT PAZARINDA DURUM

Bazı İstanbul ilçe belediyeleri seyyar pazarları sabitleştirmek istiyorlar. Bu amaçla Pazarcılar Derneği bünyesinde kooperatif kurulup sabit pazar yerleri inşa ediliyor. Bu pazarlara taşınmak istemeyen pazarcı esnafı ise zaman zaman protesto gösterileri yapıyorlar.

Pazarcılar belediyelerin bu çalışmalarından hoşlanmıyorlar. Özellikle seyyar pazarda 6-7 tezgahı bulunan pazarcılar sabit pazarda 2-3 metrekare yere girmek istemiyorlar.

Fatih Belediyesi sınırları içinde Vatan Caddesi'nde inşa edilen sabit pazar yerinde 200 bin lira pesin, tamamı 800 bin lira ödenerek girilen sabit pazar yerinde fiyat şimdiden 6-7 milyon liraya çıktı. 1,5 x 2,5 metrekare ebadındaki sabit pazar tezgahlarının fiyatının pazar yeri açıldıktan sonra 10 milyon liraya çıkması bekleniyor.

Pazarcılar Derneği'nin tahta (pazarcı tezgahı) başına 200 lira aldığı 100 dolayındaki İstanbul pazarlarında Karşılar, Siirtliler, Malatyalılar ve göçmenler hakim.

BAĞCILAR PAZARINDA DURUM

Orta ve dar gelirlilerin ilgi gösterdiği semt pazarları gördüğü ilgiye değecek bir ucuzluk sunmuyor.

Haftanın belirli günlerinde çeşitli semtlerde kurulan pazarlar "pazar ucuzdur" imajı ile vatandaşın büyük ilgisini çekiyor.

Aslında pazar fiyatları ile manav ve market fiyatları arasında öyle gözle görülür bir fark dikkati çekmiyor.

Yine de halkın toplu alışveriş yapma merakı pazarlara ilgiyi canlı tutuyor.

Bağcılar Pazarında bazı temel gıda maddelerinin fiyatları şöyle:

Pirinc 300- 450, Kuru fasulye 900- 1200, Kırmızı mercimek 600, Nohut 500- 550, Pırasa 100-150, Lahana 200, Portakal 250-300, Mandaline 200-250, Elma 100-200, Limon tane 50-60, Turp 150, Havuç 150-200.

MIGROS'DA DURUM

Halkın toplu olarak alışveriş yapma isteği Migros'ların bu yıl da iyi iş yapmasına yol açtı. 1985 yılında Migros'un cirosu 26 milyar lira iken bu rakam bu yıl yüzde 53'lük bir artışla 40 milyar liraya yükseldi.

Migros'un cirosu içinde yine de en büyük kalemi kuru gıda, meyva sebze ve et oluşturdu.

İstanbul'daki Migros mağazaları içinde alışveriş düzeyi en yüksek semt Şişli oldu. Onu Gayrettepe, Levent ve Eminönü takip etti.

Migros İstanbul'dan sonra İzmir'de de faaliyete başlıyor. İzmir'de ilk etapta 3 Migros mağazası bu yılın başlarından itibaren faaliyete girecek.

Mal gruplarına göre Migros'ta en fazla iş yapan markalar :

Bisküvi-Şekerleme : Ülker, Eti.

Süt ve mamülatı : Pınar Süt 1/2 kg. SEK ve Gülüm süt
(Radyasyon olayı ile satışları düştü)

Beyaz Peynir : Direkt üreticiden alınan Trakya'nın koyun peyniri ve
Çanakkale üreticisinin inek peyniri

Tereyağlar : Pınar Tereyağ 1 kg. atılımından sonra ise SEK ürünleri
önceleri bulunamayan SEK ürünü şimdi dağıtıma düzenli
giriyor.

Unlu mamüller : Çapa, Piyale

Çorbalar : Knor

Makarnalar : Piyale, Ankara, Besler. Önceleri bocalayan Sinangil
unlarının yazdan sonra yeniden toparlandığı gözlemlendi.

Deterjan : Omo, Alo, Tursil

Sıvı deterjan : Bulasık için: Pril, LUX
Yer temizleyici: Dixi, Vim, Cif

Çamaşır sabunları : Hacı Şakör, Komili, Duru'nun ise ucuz fiyatla satılması
ve özel indirim uygulamasından Migros'ta ciro olarak
Hacı Şakir'i yakalamaya başladığı belirtiliyor. Adet
olarak ise Duru en fazla satıyor.

Konserveler : Migros'ta genelde Tat ürünleri var. Tamek oldukça az.

Çay : Kamelya, Rize Turist. Radyasyondan sonra 1985 ürünü
Akfa Çay'a rağbet var.

Likit yağlar : Zeytinyağında: Komili, Kristal
Çiçekyağında : Salat, Aymar

Margarinlerde : Sana, Aymar.

KASAP-CELEP-CANBAZ ÜÇGENİ DEV ENTEGRE TESİSLERE KARŞI

Kasap-Celep-Canbaz üçlüsü dev et entegre tesislerine karşı direniyor.

Bu yıl etin giderek daha fazla sanayileşmeye başladığı dikkat çekti. İlkel kesim ve mezbahalardan modern et entegre tesislerine geçiş sürecinin hızlandığı gözlemlendi. 1987 de Koç topluluğuna ait Maret ve devlet öncülüğünde özel teşebbüsle kurulan Van-Et in faaliyete girmesi ile et entegre tesislerinin sayısı 5 e yükselecek.

Türkiye'deki küçük ve büyükbaş hayvan sayısına ilişkin yapılan tahminlere göre ülkemizde 14 milyon büyükbaş, 48 milyon da küçükbaş hayvan bulunmakta.

Türkiye'nin yıllık kırmızı et tüketiminin ise yıllık 1 milyon ton dolayında olduğu belirtiliyor. Bu modern et entegre tesisleri hiç ihracat yapmadıkları düşünülse bile bu ihtiyacın ancak yüzde 15 ini karşılayabiliyor. Kalan bölüm ise belediye mezbahaları, ilkel kombinalar ve kaçak yapılan kesimden karşılanıyor.

Üreticiden peşin para vermeden geleneksel yöntemlerle canbaz aracılığıyla köylüden toplanan hayvanlar celepten geçip kasapa en ilkel kesim şartlarından geçerek geliyorlar. Entegre tesislerin ise kasap celep canbaz üçgeninin piyasadaki rekabetine dayanmakta güçlük çektiği gözleniyor.

Erzincan'daki Ersan bu rekabet yüzünden üretimini büyük çapta yavaşlattı. Günde 200 büyükbaş 100 de küçükbaş hayvan kesiminin yapılabildiği bu modern tesis bugün kapasitesinin ancak yüzde 30 unu kullanabiliyor.

TAKSİ ŞÖFÖRLERİ DERTLİ

Yıl ortalarında ihale yolu ile satılan 500 taksi plakası İstanbul'un dışının kovuğunu doldurmadı. Yılbaşında 6 milyon lira olan plaka fiyatı yıl sonuna doğru 12 milyon Liraya çıktı. Aralık ayında yine ihale yolu ile satılan ikinci parti 500 adet plaka ise 9-11 milyon lira arasında fiyatla alıcı bulunca serbest piyasada fiyatlar tekrar yükseldi. Yılbaşında taksi ücretlerine yapılan zamlarla birlikte plaka fiyatları 15 milyon lirayı buldu.

Yakıt masrafını yarı yarıya düşüren dizel arabalar şoförlerin başına yedek parça derdi açtı. İthal malı dizel arabaların yedek parça fiyatları şoförlere yük olmaya başladı. Yüksek fiyatın yanı sıra yedek parçaların bulunmasında karşılaşılan güçlükler bazan arabaların yatmasına bile yol açıyor.

Japon malı dizel arabaların yedek parçası hem pahalı hem güç bulunuyor. Avrupa malı dizellerin yedek parçası da pahalı, ancak daha rahat bulunuyor. Dizel Renault 9'ların da yedek parça fiyatlarını şoförler yüksek buluyor. Şoförler arasında "Dizel motar takılmış Renault 12 ya da Murat araba, ithal malı dizel arabadan daha iyi" düşüncesi yaygınlaşıyor.

Bazı Yedek Parça Fiyatları

	<u>Ön Kaput</u>	<u>Tek Ön Far</u>	<u>Çift Arka Stop</u>
Murat-Renault 12	60 bin TL	20-24 bin TL	17-20 Bin TL
Avrupa, Japon ve Renault 9	200 bin TL	40-70 bin TL	40-60 bin TL

AMELE PAZARINDA DURUM

İstanbul'un amele pazarlarında iş bekleyenler 4 bin TL'nin altında yevmiye kabul etmiyorlar. Sürekli işlere 4 bin TL'ya giden ameleler, geçici işlerde 5 bin TL yevmiye istiyorlar.

150 bin lira net aylıkla çalışmayı kabul eden mimar ve inşaat mühendislerinin oldukça fazla olduğu inşaat piyasasında ustalar da kıymetli. Özellikle yaz aylarında ustalardan önceden randevu almak gerekiyor. Pek çoğu eskisi gibi usta kahvelerinde oturup iş beklemeyen, iş bağlantılarını evindeki telefonla yapan ustaların yevmiyeleri şöyle:

Duvarcı ustası	6-10 bin TL
Kalıpçı Ustası	6-10 " "
Soğuk Demirci	10-15 " "
Boyacı	7-8 " "
Elektrikçi	10-12 " "
Fayans Ustası	10-12 " "
Tesisatçı.	10-12 " "

BÖLÜM II

OTEL LOKANTA EĞLENCE YERLERİNDE DURUM

OTELLERDE DURUM

1986 yılında Ege ve Akdeniz sahillerindeki otellerin doluluk oranları yüzde 40 ile yüzde 60 arasında değişirken İstanbul'un büyük otellerindeki doluluk oranı yüzde 90 dolaylarında oldu.

Doluluk oranının bu noktaya ulaşmasında çok sayıda uluslararası toplantının İstanbul'da düzenlenmesinin etkili olduğu belirtiliyor.

Yetkililer 1987 yılı doluluk hedeflerinin yine yüzde 90 olduğunu kaydederek, şimdiye kadar yapılan rezervasyon anlaşmalarının bu rakkama ulaşılabilceğini gösterdiğini belirtiyorlar.

Aksaray ve civarındaki otellerin 1986 yılı kıyaslarındaki doluluk oranları ise yüzde 60-70 arasında oldu. Bu bölgedeki otelleri geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi yine Arap ve Yugoslav turistler doldurdu.

İnşa edilmekte olan 4 ve 5 yıldızlı oteller tamamlanınca Hilton, Etap ve Sheraton otellerinin yıllardır sürdürdüğü saltanatın yıkılacağı, lüks oteller arasında büyük bir rekabetin başlayacağı ifade ediliyor.

Alışveriş turizminin merkezi Laleli'deki otel sayısının da 300'e ulaştığı gözleniyor. Vatan Caddesi, Aksaray ve Beyazıt'taki oteller ihtiyacı karşılayamadığı için pek çok işhanı ve apartman acele olarak otele dönüştürülüyor. Laleli semtinde 30'a yakın 2 ve 3 yıldızlı otelin inşa halinde olduğu bildiriliyor.

KUMKAPI MEYHANELERİNDE FİKS MENU 6 BİN LİRA

Belediye'nin zorlaması ile badana boya yaptırarak kirinden pasından kurtulan, akça pakça hoş bir görünüm kazanan Kumkapı meyhanelerinde ilginç gelişmeler oluyor. Özellikle Fransız ve Yunanlı turist gruplarının otobüslerle balık yiyip sarap içmeye geldikleri Kumkapı artık ortadireğin demleneceği yerler olmaktan çıktı. Kör Agop'un oğlu Hayko'nun dediği gibi Kumkapı meyhaneleri "Orta tabaka üstü"ne hitap etmeye başladı.

Müşteri sayısının ay sonu ile aybaşında değişmediği Kumkapı meyhaneleri, kandilde bile çalışıp sadece 10 Kasım'da tatil yapıyorlar.

Balıkçılarda lakerdanın kilosunun 14-15 bin liradan satılırken, Kumkapı'da seyyar satıcılar bademin porsiyonunu bin, pavuryanın tanesini 1500 liradan veriyorlar.

Kumkapı'da karides güveçli, kalamarlı, pavuryalı, balıklı, küçük rakılı bir masa donatan iki kişi 20-25 bin lira hesap ödeyerek masadan kalkabiliyorlar. Daha mütevazı mezelerle yetinip, salata, pilaki, beyaz peynir söyleyip günün en ucuz balığını ısmarlayarak bir küçük rakı içen iki kişinin ise 11-13 bin lira hesap ödediği Kumkapı meyhanelerinde yavru kalkan 10 bin liradan, gümüş porsiyonu ise 2 bin liradan yenebiliyor.

Balık fiyatlarının günün rayicine göre değiştiği Kumkapı meyhanelerinde ufak rakı 2 bin, karides salata bin, cacık 400, midye tava 500, pilaki 300, börek 500, beyaz peynir 300, salata 250 liradan veriliyor.

SİNEMA SANAYİ

1986 sinema sanayi açısından parlak bir yıl olmadı. Yıllardır söylenegelen sinema sanayiindeki darboğaz bu yıl kendini daha şiddetli bir biçimde gösterdi. Yeni sinema salonları yapılmazken mevcutlarının da kapandığı, yapılan filmi gösterecek sinema salonu bulunamadığı belirtiliyor.

Türkiye genelinde daha bundan 7 sene önce 3 bin tane yazlık ve kışlık sinema salonu bulunurken bu rakam bu yıl 1500'e düşmüş durumda. Kapatılan sinemalar, han ve apartman haline dönüştürülüyor. Bundan yedi sene önce sinemaların koltuk sayısı 1 milyon 200 bin adet iken bu rakam şimdi 600 bin olarak belirtiliyor.

Bu yıl sinema sanayiinde gözlenen en önemli olay video filmi oldu. Yalnızca bu yıl 200-300 adet arasında video filmi çekildi. Sinema sanayiinin bu sayede ayakta kalabildiği vurgulanıyor.

Sinema sanayiinde yükselen maliyetler bilet fiyatlarına da aynı şekilde yansımaya başladı.

Sinema sanayiindeki gerilemede en büyük neden yine TV, Sırasıyla sayılırsa TV'nin yayın saatini artırması, ardından tümüyle renkli yayına başlaması ve en son olarak da 2. kanalın yayına girmesi arka arkaya sinema sanayiine darbe vurdu.

TV'nin ikinci kanalla birlikte haftada 8 film birden yayınlamaya başlaması ve seyircinin her akşam TV'de izleyecek birseyler bulması sinemaya daha doğrusu filme açlığı yoketti.

Ancak yine de kaliteli filmlerin iyi bir izleyici kitlesi bulabildiği gözleniyor.

1986 yılı içinde sinema sanayiini ayakta tutan video filmi olayı yolunun 1987'de kapanacağı şeklinde yorumlar yapılıyor. Bunda da en önemli neden olarak TV'nin ikinci kanala çıkmasından sonra videonun olması gereken gibi kullanılmasına bağlanıyor. (1 kanaldan program seyrederken diğer kanaldan gösterilen filmin videoya kaydedilmesi).

Yerli filmler içinde bu yıl en iyi hasılat rekorlarını Müjde Ar'ın filmleri yaptı. Adı Vasfiye ve Ah Belinda en iyi iş yapan yerli filmlerdi. Kemal Sunal filmlerine ise eski ilgi yavaş yavaş kaybolmak üzere. The Wall ve En Alttakiler ise iyi iş yapan yabancı filmler oldular.

PAVYONLARIN TADI KAÇTI

Beyoğlu pavyonlarının eski tadı yok. Önce İstanbul müşterisini kaybeden pavyonlar şimdi de Anadolu müşterisini kaybetmeye başladı. Eskiden gecede en az 5 masa donatan pavyonlar şu günlerde bir masayı zor donatıyorlar. Kapanan pavyonların sayısı artıyor.

Beyoğlu pavyonlarının müşteri kaybetmesinde en büyük etken fiyatlardaki aşırı yükselme. Bir bardak bira için 3 bin lira yazan pavyonlarda 3-4 kişi masayı donatıp bir şişe viski açarak birde konsomatris davet ederlerse 500 bin lira hesap ödüyorlar. Yanılarak pavyona giren Arap ya da Acem turistler ise neye uğradıklarını şaşırms, bazen de dayak yemiş olarak çıkıyorlar.

Pavyonculuk sektörü İstanbul'da bunalıma girmesine rağmen Anadolu'da bir sıkıntı çekmiyor. Geleneksel yapı kırıldıkça Anadolu il ve ilçelerinde yeni pavyonlar açılıyor. İstanbul pavyonlarının konsomatrisleri "tecübeli eleman" olarak Anadolu pavyonlarında rahatça iş buluyor. Ancak garsonlar Anadolu'ya gitmeyerek İstanbul'da pavyonların yerini almaya başlayan tavehnalarda Asmalımescit meyhanelerinde iş bulmayı yeğliyorlar. Bu arada sayısı giderek artan Bursa pavyonları, pavyon meraklıları arasında giderek ün kazanıyor.

HAMAMLAR TERLETİYOR

Zeyrek'teki meşhur Çinili Hamam'da normal yıkanma 900 lira, sabun 100 lira, kese ücreti ise 500 lira. Ancak tüm İstanbul hamamlarında olduğu gibi Çinili Hamam'da kese olduktan sonra 1400 lira verip çıkmak mümkün olmuyor. Çıkışta avucunu açarak bekleyen tellağa bin, pestemalciya 100, terlikçiye de en az 100 lira bahşis vermek gerekiyor.

Galatasaray ve Cağaloğlu hamamlarında ise bu paranın 2-3 katını vermek gerekiyor.

Sayıları giderek artan saunalar ise yavaş yavaş hamamların yerini alıyor. Baska bir kültürün etkili olduğu saunaların ücreti hamamların oldukça üstünde seyrediyor. Fındıkzade saunasında sauna için 3 bin, masaj için de 3 bin lira ücret alınıyor. Ancak içilen meşrubatlar, verilen bahşislerle 9 bin liradan az ödeme ile saunadan çıkmak kolay değil.

İMÇ'DE KORSANLAR SİLİNİYOR

3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu'nun ağır cezaları korsan kasetçiliği yavaş yavaş ortadan kaldırıyor. Yılda 40 milyon adet kaset satılan piyasa yasallaşıyor. Kaset, plak ve bantlara bondrol yapıştırılması zorunluluğu firmaların vergi kaçırmalarını da zorlaştırıyor. İstanbul Manifaturacılar Çarşısı (İMÇ) 1987 yılında her şeyi ile yasal çalışmaya hazırlanıyor.

İMÇ'deki kaset firmaları 10 milyon liraya kadar çıkan cezaların piyasada yasa dışı işleri önleyici etki yaptığını söylüyorlar. 1986 yılında en çok arabesk kasetlerin satıldığı piyasada toptan kaset fiyatlarının Kasım ayında 726 liradan 1100 liraya çıkmasında yeni uygulamaların etkili olduğunu belirtiyorlar.

Yeni yasa uyarınca kasetlere 20, yerli video bantlarına 200, yabancı video bantlarına 500, plaklara 50 liralık bondrol yapıştıran İMÇ Çarşısı'nın bu yolla Kültür ve Turizm Bakanlığı'na 1987 yılında 2-3 milyar lira kazandıracağı tahmin ediliyor.

Kaset dünyasında Arabesk egemenliğini sürdürürken ilgiyi "taverna müziği" çekiyor. Özellikle gençlerin büyük ilgisini çeken Taverna müziğinin öncülüğünü Atilla Kaya, Cengiz Kurtoğlu ve Nejat Alp yapıyor.

BÖLÜM III

LİMANLARDA GARAHLARDA DURUM

TOPKAPI ANBARLARI YILBAŞININ ETKİSİNDE

Topkapı nakliye anbarları yeni yıl durgunluğuna girdi. Yılbaşı telaşı hem iç hem de yurt dışı nakliyelerini olumsuz etkiledi.

Yılbaşı envanteri yapmaya hazırlanan Anadolu esnafı İstanbul'dan mal çekmeyi kestiği için Anadolu'ya tüketim malı sevkiyatı azaldı. Ancak fabrikaların ve imalathanelerin kullandığı hammadde ve ara malı sevkiyatı normal olarak sürüyor.

Bu arada tonaj tehdidi uygulaması nedeniyle Kasım ayı başında yüzde 20 dolayında yükselen fiyatlar oturdu. Tonaj tehdidi nedeniyle daha az mal yükleyen kamyonlar yeni fiyatlarını piyasaya kabul ettirdi.

Yurt dışına mal sevki ise yaklaşan Noel tatili nedeniyle hemen hemen durdu. Yurt dışına TIR çıkışları azaldığı için Avrupa'dan mal getirecek TIR sayısı da düştü. Dönüş yapan TIR'ların fiyatı yüzde 10 dolayında yükseldi. Yılbaşından sonra iç ve dış nakliyenin normale dönmesi bekleniyor. Yurt içindeki tonaj tehdidi uygulamasının ciddi bir şekilde takip edilmemesi halinde haksız rekabetin ortaya çıkmasından endişe ediliyor.

HAYDARPAŞA LİMANI

3 bin metrelik rıhtımına aynı anda 21 gemi yanaşabilen Haydarpaşa Limanı'nın 1985 yılında 12 milyar 382 milyon lira olan geliri 1986 yılının ilk 8 ayında 10 milyar 736 milyon lira oldu. 1985 yılında 12 bin adet olan koyteynir kapasitesi 1986 yılında 20 bin adete çıktı. 1985 yılında limana toplam tonajı 2 milyon 527 bin ton olan 1214 adet gemi yanaşmışken, 1986 yılının ilk 8 ayında toplam tonajı 2 milyon 34 bin ton olan 999 gemi yanaştı. 1985 yılında 11 milyar 844 milyon lira olan Rıhtım Resmi geliri bu yılın ilk 8 ayında 9 milyar 328 milyon lira olarak gerçekleşti.

Kapasitesi yeterli olan limanda gemiler yanaşmak için sıra beklemek zorunda kalmıyorlar. Ancak yükleme-boşaltma işlerinin uzaması ve bazı masraflar yakınmalara yol açıyor. Örneğin Ordu İskelesi'nde 2 günde yüklenen geminin Haydarpaşa'da 12 günde yüklenmesinden yakınan armatörler var.

YURTDIŞI NAKLİYECİLER YURTİÇİNE ÇEKİLİYOR

Yurtdışına yönelik çalışan çok sayıda nakliyeciyi yurtiçi taşımalara yöneldi. İran ve Irak'a sefer yapan 70 bin kamyonun 40 bininin yurtiçi taşımacılığa döndüğü belirtiliyor. Türkiye'den büyük miktarlarda ithalat yapan İran'ın yüzde 82, Irak'ın da yüzde 16 oranında daha az mal çekmeye başladığını bildiren piyasa çevreleri ihracattaki gerilemenin de bu ülkelere sefer yapan kamyonların hemen hemen yarısının iç piyasaya çekilmesiyle sonuçlandığı vurgulanıyor.

Bunun yanı sıra ihracattaki gerilemeden şehirlerarası nakliye dönen kamyonların yarattığı arz fazlalığının da piyasadaki nakliye fiyatlarının düşmesine neden olduğu belirtiliyor.

ANADOLU VE TRAKYA OTOBÜS TERMINALİ

Anadolu'nun köyleri kış aylarında İstanbul'a taşınmaya devam ediyor.

İstanbul'un tüm şehirlerarası ve uluslararası seyahat yükünü çeken Anadolu ve Trakya otobüs terminallerinin iş hacminde (giriş çıkış yapan otobüs sayısı) bu yıl yüzde 15'lere varan bir artış kaydedildi. Buna karşılık taşınan yolcu sayısında geçen yıla oranla yüzde 5'lik bir düşüş dikkati çekiyor. Artık otobüsler daha çok sefer yapıyorlar, ama daha az yolcu taşıyorlar. Yaz aylarında yaklaşık 650-700 otobüsün kalktığı terminallerden kışın 400-450 otobüs kalkıyor.

Kış aylarında İstanbul'dan Anadolu'nun çeşitli kentlerine otobüsler yaklaşık 18-20 yolcuyla sefer yapıyor. Anadolu'dan geliste ise bu sayı 30'a kadar yükseliyor. Bu ise kış aylarında Anadolu'nun köylerinden iş bulmak ümidiyle İstanbul'a gelişlerde artış olmasına bağlanıyor. Yaz aylarında ise otobüsler bayramlar hariç yaklaşık 35 yolcuyla sefer yapıyorlar.

Bu yıl akaryakıt fiyatlarına zam yapılmaması dolayısıyla bilet fiyatları zam görmedi. Hatta bazı yörelerde otobüs firmaları arasındaki rekabet dolayısıyla bilet fiyatlarında bir düşme bile gözleniyor.

TÜRK OTOBÜS FİRMALARININ YURT DIŞI SEFERLERİ

Yurt dışına yolcu taşıyan otobüs firmalarının sayısı 60'a yaklaştı. Topkapı Anadolu Garajı'nın yanında kendi garajlarına sahip olan Yurt dışına çalışan otobüs firmaları Suudi Arabistan'dan İspanya'ya kadar yolcu taşıyorlar.

Ortadoğu seferlerinde savaş nedeniyle çeşitli güçlüklerle karşılaşan otobüs firmaları Avrupa hatlarında da vize sorunu ile karşılaşılıyor. Konut fonu uygulamasından da olumsuz etkilenen otobüs firmaları bu yıl Avrupa hatlarında daha az yolcu taşıdılar. Özellikle yurt dışında çalışan işçilerle öğrencilere hizmet veren otobüs firmaları vize sorunları ile azalan yolcu sayısının önümüzdeki yıl bir miktar daha düşeceğini tahmin ediyorlar.

Yurtta her türlü yabancı mal bulunduğu için alışveriş nedeniyle yurt dışına çıkanların azaldığını belirten UYTAD (Uluslararası Yolcu Taşıyıcıları Derneği) başkanı Güven Terzioğlu Noel tatili nedeniyle Aralık ve Ocak aylarında işlerin canlı olduğunu açıkladı.

Yurt dışına sefer yapan otobüs firmalarının bazı hatlarda fiyatları şöyle:

İstanbul-Münih	68,500 TL.
İstanbul-Paris	89,500 TL.
İstanbul-Milano	80,500 TL.
İstanbul-Cenevre	80,500 TL.
İstanbul-Atina	22,500 TL.

TERSANELERİMİZE TUNA KANALI DOPİNGİ

Romanya'nın GAP'ı denebilecek Tuna Kanalı inşaatı hızla ilerliyor. Tuna Nehri'ni Cernavoda üzerinden Köstence Limanı'na bağlayacak olan kanal yakın bir gelecekte hizmete girecek. Bu kanaldan geçerek Karadeniz'e çıkacak olan nehir gemilerinin yolu 200 km. kısalacak. Proje tamamlandığında Kuzey Denizi'nden Ren Nehri'ne giren gemiler Tuna Nehri'ne geçerek Romanya kanalından Karadeniz'e inecekler. Continent-Akdeniz navlun hattının bir kısım yükü kanala kayacak.

Yeni gelişmeye hazırlık yapan Avrupa'da nehir gemileri inşaatı hızlandı. Bu çerçevede Türkiye'ye de gemi inşa siparişleri gelmeye başladı. Türkiye'de inşa edilecek 12 nehir gemisinin finansmanını Denizcilik Bankası karşıladı. Denizcilik Bankası bu kapsamda gelecek yeni siparişleri de garanti etmeye ve finansman yardımı yapmaya hazır olduğunu açıkladı.

YUGOSLAV TURİSTLER TAHTAKALE'DE

Aksaray, Laleli, Beyazıt, Kapalıçarşı alışveriş turizmi piyasasında bu yıl Yugoslav turistler gözde. Otobüsler dolusu gelen Yugoslavlar geçen yılın gözdesi İranlı turistleri aratmıyor. Arap turistlerin piyasadan çekilmesine rağmen Vatan Caddesi, Aksaray ve Laleli'deki otellerde boş yatak bulmak sorun oluyor.

Bu yıl 300 bin Yugoslavın Türkiye'ye gelmiş olacağı tahmin ediliyor. Bavul turizmi için iki ya da üç günlüğüne İstanbul'a gelen Yugoslavlar akla gelmedik malları bavullara, torbalara hatta çuvalara doldurarak götürüyorlar. Bu işi profesyonel meslek haline getiren pek çok Yugoslav ayda 2-3 kez geldiği Laleli, Beyazıt esnafından indirimli mal alabiliyor. Özellikle hafta sonlarında Laleli, Beyazıt otoparklarını Yugoslav otobüsleri ile otomobilleri dolduruyor.

Bavul turizmini profesyonel bir geçim kapası yapan Yugoslavlar artık cadde üstü ya da sokak arasındaki dükkanlarla yetinmiyor. Bunlar artık yerlerini çok iyi öğrendikleri hanlardaki toptancılara ya da imalathanelere gidiyor. Tahtakale'nin ünlü Telefon Sokağı ile Tomruk Sokağındaki hanlarda sık sık Yugoslav turistlere rastlanıyor.

BÖLÜM IV

MADDE BAZINDA DURUM

İNSAAT SEKTÖRÜNDE DURUM

Toplu konut sorununun çözümünde alınan kararlar ve önemli girişimlerle 1986 inşaat sektörü için iyimsér bir görünüm çizdi.

Sektörde özellikle yan sanayi ürünlerine sık sık yapılan zamlar, yatırım ödeneklerinin zamanında ödenmemesi, fonların yetersizliğı ve dış ülkelerde hizmet veren müteahhitlerin bölgesel, ekonomik ve siyasi istikrarsızlıklarla karşılaşması belli başlı sorunları oluşturuyor.

Toplu konut yapımı için ayrılan fonların artırılması beklenirken gerçekleşen rakamın 400 milyar olmasının yetersizliğı vurgulanıyor. Konut maliyetinin arsa payı dahil 9 milyon lira olarak düşünülmesi halinde bu rakamla 60 bin konut yapımının öngörüldüğüne işaret ediliyor. Türkiye'nin birikmiş konut açığının yanı sıra her yıl 250 bin konut ihtiyacının karşılanmasına yönelik alınacak kararların bu noktada sektör için hayati bir önem taşıdığı vurgulanıyor.

Ancak toplu konut fonunu büyötmeyi öngören hükümetin bir başka kararına göre 1987 yılında 500 milyar liraya çıkarılacak fon gelirlerine toplanacak fonların da eklenmesi ile bu miktarın 1 trilyon 150 milyar düzeyine ulaşmasının sözkonusu olduğı bunun da 1987 yılında toplu konut yapımında büyük bir atılım olmasına yol açacağı savunuluyor.

Kamu yatırımlarındaki müteahhit ödeneklerinde yüzde 70 kısıntıya gidilmesinin müteahhitleri güç durumda bıraktığı ve bir çok müteahhidin bankalara mahkum duruma geldiğı ileri sürölüyor.

Toplu konut fonu'nun ana amacının arsa üretmek olmasına rağmen bu konuda herhangi bir girişimin olmaması eleştiriliyor. Bu noktada da belediyelerin ucuz arsa üretmek konusunda öncülük yapması isteniyor.

Yoğunlaşan inşaat kooperatifleri arasında iş yerine hayal üretmenin denetim altına alınılmasının zorunlu olduğına dikkat çekiliyor. Toplu konut alanlarında da standart proje ve standart yapı malzemesi kullanımının tesvik edilmesinin gerektiğı kaydediliyor. Bunun için de inşaat malzemelerinde her türlü malzemeyi kâr amacı gütmenden kullanacak meslek kuruluşlarına devredilmesi isteniyor.

1987 den başlamak üzere memur ve işçilere çalıştıkları işyerlerinde konut kesintisi sağlaması kararının olumlu olduğunu vurgulayan gözlemciler, ancak işverenlerde toplanacak konut yardımı ile iki yıl sonra devreye girecek bir kaynakla bugünkü fiyatlar baz alınarak konut yapılmasının vaad edilmesinin sakıncalı olduğına işaret ediyorlar.

KİMYA PAZARINDA DURUM

Kimya sektöründeki fiili üretim kapasiteleri yüzde 90 lara kadar yükseldi. Bütün sanayi kollarına ara maddeler üreten kimya sanayiinde kimyevi maddelere yönelik talebin 1986 da oldukça yüksek olduğu gözlemlendi.

İnşaat alanında meydana gelen canlılığa paralel olarak özellikle plastik, boya ve reçine üreticileri satışlarını önemli ölçüde artırdılar.

Türk kimya sanayiinin 1983 te kavuştuğu liberasyona bağlı olarak yıllık gelişme hızını yüzde 8 lerden yukarı çıkardığı savunuluyor. 1986 da kimyo sanayiinin bazı alanlarında görülen duraklamanın ise özel konjonktürden ileri geldiği ve geçici olduğu savunuluyor.

1986 kimya sanayiinin önemli bir dış rekabetle karşılaştığı yıl oldu.. 1986 yılında kimya sanayiinin yurttan iç talebin yüzde 65 ini yerli üretimden sağladığı ve bu rakamın giderek yükseldiği belirtiliyor.

1986 da kimya sanayiinin ihracatında da önemli artışlar gözlemlendi.

Kimya sanayiinde kredi faizlerindeki yükseklikten yakınan sanayicilerin tahvil çıkarma hazırlıkları içinde olduğu bildiriliyor.

MADENCİLİK SEKTÖRÜNDE DURUM

Dünya madencilik sektöründeki kriz özellikle demir-çelik ürünleri ile tüm ülkeleri etkiliyor. 20 trilyon lirayı aştığı tahmin edilen maden yataklarına sahip Türkiye ise bu yılki maden ihracatını yine Bor mineralleri ve mamülleri aracılığıyla geçen yıllar başa baş kurtarabildi. Toplam ihracatın yüzde 50 den fazlasını işgal eden Bor dünya demir-çelik sektöründeki krizi şimdilik kuvvetli bir biçimde hissetmemizi engelledi. Türkiye 1000 yıl yetebilecek dünyanın en büyük bor yataklarına sahip bulunuyor.

Dünya ferro krom talebinin üçte birini karşılayan ırkçı G.Afrikaya karşı ABD ve bazı Avrupa ülkelerinin başlattığı ambargo için ümitlenen madencilerimiz bu tavrın Türkiye'den 20 milyon dolarlık ilave bir talep yaratmasını bekliyorlardı. Ancak umulan olmadı. Ambargo kararının ABD ve İngiltere tarafından ferro krom madeninde uygulanmaması ile, beklentiler tersine çıktı. Güney Afrika'daki yatırımlarını düşünen ABD ve İngiltere bu madende ambargoya gitmediler. Bir takım Avrupa ülkelerinin ise ambargo nedeniyle dünyada doğabilecek bir ferro krom krizini düşünerek önceden stoğa gitmeleri daha sonra, fiyatları aşağı çeken bir baskı yaptı.

Bu yıl ambargo nedeniyle Avrupa'nın Türkiye'den ferro krom alımlarına gireceği ve Türkiye'nin bu yıl 200 bin ton daha fazla bir ihracat gerçekleştireceği şeklindeki beklentiler de suya düştü.

Ancak madencilerimizin umudu 1987 Ocak ayında ilk toplantısını yapacak demokratların çoğunlukta olduğu kongreye kalmış görünüyor. Demokratların ağır basacağı ABD Kongresi ırkçı rejime karşı daha net bir tavır koyarsa Türkiye'nin ferro kromda altın devrini yaşayabileceği belirtiliyor.

PAMUK'DA DURUM

İthal pamuğa verilen destekleme primi yılın son 4 ayında pamuk fiyatlarını dalgalandırdı. Sanayicilerin yakınmalarına yol açtı. 27 Eylül tarihinde ihrac edilen Ege pamuğunun kilosuna 170 lira, Çukurova pamuğunun kilosuna ise 100 lira destekleme primi verilmeye başlayınca 23-24 Eylül tarihlerinde İzmir Borsası'nda kilosunu 710-800 liradan satılan Ege pamuğunun kilosunu 30 Eylül tarihinde 780-870 liraya çıkardı.

Sanayicilerin yakınmaları üzerine ihracata verilen destekleme primi 9 Ekim 1986 tarihinde Ege pamuğu için 50, Çukurova pamuğu için de 30 liraya indirildi. Bunu takiben İzmir Borsası'nda fiyatlar 16 Ekim'de 735-840 liraya geriledi. Ancak ihrac edilen pamuğa verilen prim 17 Ekim tarihinde tekrar 90-70 liraya çıkarıldı. Bunun üzerine İzmir ve Adana borsalarında pamuk fiyatları hemen yükseldi. 12 Aralık tarihinde İzmir Borsası'nda pamuk fiyatı 910-935 lira oldu. Düşük kaliteli pamukla yüksek kaliteli pamuk fiyatı arasındaki fark azaldı.

Piyasa ilgililerinin verdiği bilgiye göre son iki yılda Türkiye'nin iplik kapasitesi önemli ölçüde arttı. Yeni tesisler kuruldu, eski tesisler büyüdü. Türkiye tekstil sanayii nerede ise tüm pamuk üretimi tüketebilecek kapasiteye erişti. Yıllık ihracatı 2 milyar dolar düzeyine erişen tekstil sanayiinin hammaddesi olan pamuğun ihracatını teşvik etmek için hiç bir neden kalmadı. Üstelik bir aylık bir süre içinde ihracat priminin 3 kez inip çıkması piyasayı allak bullak etti.

İplik piyasası yüksek faizlerden etkileniyor. Son aylarda nakit sıkıntısını daha çok hissediyor. Basına yansıyan iflaslar piyasayı tedirgin ediyor. Bu nedenle genellikle vadeli çalışan iplik piyasası rizikoyu azaltmaya çalışıyor. Bu amaçla vadeli satışlarda bir miktar pesin alınmaya, duruma ve firmaya göre verilen mal miktarında kısıtlama yapılmaya başlandı. Herkesin gözünü ve kulağını dört açtığı iplik piyasasında istihbarat ve piyasa bilgisi büyük önem kazandı.

Bu arada fonla desteklenen pamuk ihracatı bu yıl patlama yaptı. Sezon başından bu yana Çukurova, İzmir ve Antalya'dan yapılan pamuk ihracatı 70 bin 500 tonu buldu. Pamuk ihracatçıları 31 Aralık'ta sona erecek olan ihracat desteğinin yeni yılda da sürmesini talep ettiler.

TEKSTİL PİYASASINDA DURUM

Türkiye ihracatında en büyük paya sahip Tekstil sektörü 1986 da ihracat artışı gerçekleştiremeyerek oldukça sancılı bir yıl yaşadı.

1984 başında yüzde 30 lara varan vergi iadelerinin özellikle tekstilde gündeme gelen hayali ihracat gibi suistimallerin önüne geçmek için 1986 başında adeta sıfırlanmasıyla ihracatın gerilenmesi hükümeti yıl sonunda yeni teşvikler almaya zorladı.

AET konusu ise toplam tekstil ihracatının yüzde 75 gibi ağırlıklı olarak bu ülkelere yapılması nedeniyle yılın en önemli olayı olarak gündemden düşmedi.

Nisan ayı sonunda Çukobirlik ve Antbirlik'in fiyatlarını yükseltmesiyle pamuk fiyatları serbest piyasada 900 liraya kadar yükseldi. Aynı dönemde ülke dışında pamuğun TL. karşılığı ise 670 lira idi. Tekstil mallarının en önemli girdisi olan pamuk fiyatlarının iç borsada dünya borsalarının çok üzerine çıkması ile çok sayıda firma çözümünü ithalatta aradı. Temmuz başında ise birlikler izledikleri bu politikadan vazgeçti. Ekim sonunda ise pamuk ithalatından alınan fon 1 dolardan 100 dolara çıkarıldı. Bu da sektörde tepkiyle karşılandı.

Ekim ortasından itibaren ise sektörde haciz ve iflas olayları patladı. Piyasanın köklü kuruluşlarının da isminin geçtiği bu fortınada bankalar paniğe kapılarak alacaklarının tahsilini hızlandırdılar bu da bazı tekstil firmalarının finans darboğazlarının siddetlenmesinde etkili oldu.

Kota sorunu; iç pazarın daralması; teşviklerin azalması; teknoloji yenileme zorunluluğu, yeni yatırımlar bazı firmaların tekstil dışındaki alanlara yönelerek zararlar etmesi, kredi faizlerinin yükseltilmesi tefeci piyasa ile çalışma 1986 da bir bütün olarak tekstil sektörünün özeti oldu.

KUMAS'DA DURUM

Geçen yıl Akfil, Paktaş (Suti) ve Sidas'ın imal ettiği blucin piyasasına bu yıl Narin, Bossa, Kilim Grubu, Orta Anadolu ve Ortadoğu firmaları girdi. Geçen yıl günde 50-55 bin metre dolayında olan günlük imalat bu yıl 100 bin metreyi buldu. 80 bin metre dolayında blucin kumaş kullanan konfeksiyon piyasası geçen yıl ithalat yaparken bu yıl blucin kumaş ithalatı başladı. Ortadoğu, ABD, Kanada ve Avrupa ülkeleri kot pantolonun yanı sıra Türkiye'den kumaş da almaya başladı.

Piyasadaki canlı talebe rağmen Sivas'da kurulu bulunan çok ortaklı Sidas firması kötü yönetim nedeniyle imalatını durdurmak zorunda kaldı. Sidas fabrikası da Suti'(Paktas) ye bağlandı. Önümüzdeki günlerde Suti yönetiminde Sidas yeniden imalata başlayacak.

Tekstilin bazı dallarında yaşanan sıkıntı blucin de yaşanmıyor. Ancak firmalar arasındaki rekabet nedeniyle fiyatlar bu yıl hemen hemen artmadı. Kalitesine göre blucinin metresi 1450 lira ile 2200 lira arasında değişiyor.

HALICILAR'DA DURUM

1983 yılından bu yana ihracatı düşen halıda yeni arayışlar var. Bir halı vakfı kuran Nuruosmaniye halıcıları Anadolu halısının kalitesini yükseltme yolları arayacaklar. Bu arada Sümerbank'ın Anadolu Halı Desenleri Arşivi çalışması sürüyor.

Hereke İpek Halı ihracatında ise ilginç gelişme ortaya çıktı. Yurt dışından ayetli halı talebi aniden arttı. Halı ihracatçıları desinatörlere eski hattatların yazıları ile bezenmiş halı desenleri hazırlatmaya başladılar. Halı desinatörlerinin yurt dışından gelen siparişlere göre eski hattatların yazdığı levhalardan, kuran ve öteki dini kitaplardan aldıkları yazı örneklerinden yararlanarak hazırladıkları desenlerle özel olarak dokunan ipek halılar yurt dışına sevk ediliyor.

HUBUBAT PIYASASINDA DURUM

Hububat piyasasında bu yıl fiyatlar yönünden istikrar hakimdi. Fiyatlarda geçen yıl yüzde 45-55 artış olurken, bu yıl artış oranı yüzde 8-12 civarında kaldı. Fiyat artış oranındaki bu düşüklük bu yıl rekoltenin özellikle buğday rekoltesinin yüksek gerçekleşmesinden kaynaklandı.

1986 yılı başında 85 liradan işlem gören yumuşak buğday, Aralık ayı ortalarında 95 liraya, 90 liradan işlem gören sert buğday ise 98 liraya yükseldi. Genel enflasyon oranına ve geçen yıl bu ürünlerin fiyatlarındaki artışa bakıldığında bu yıl buğday fiyatlarında önemli bir değişiklik gözlenmedi. Fiyatlar rekolte yüksekliği dolayısıyla istikrarını korumasına rağmen, rekolte yüksekliği de sorun oldu. Yurt dışında "Domuz yemi" olarak kullanılan ve ekimine kısıtlı olarak izin verilen buğdayın ülkemizde tohumluk olarak kullanılması ve öte yandan Marmara Bölgesinde başgösteren hastalık, üretimin kalitesiz gerçekleşmesine yol açtı.

Sonuç olarak üretim artışı fiyatları tutarken, kalitesiz buğday tüketimi sorun oldu. Bunun için kaliteli buğday ile harmanlama yoluna gidilerek, sorun azaltılmaya çalışıldı. Rekolte yüksek olmasına rağmen, hem dünya piyasalarındaki fiyatın ülkemize oranla düşük olması, hem de üretimdeki kalitesizlik dolayısıyla ihracat da tılandı. Bunların sonucunda bu yıl fiyatlarda önemli bir değişiklik olmadı.

Buğdayın yanısıra arpa ve yulafta da önemli fiyat artışları gözlenmedi. Yılbaşında 70 lira olan arpa 76 liraya yükselirken, yulaf fiyatındaki artış daha fazla oldu ve 70 liradan 85 liraya çıktı.

Hububat üretiminin talepleri rahatlıkla karşıladığı ve mal yönünden bir sorunla karşılaşmadığı dikkati çekerken, bu durum fiyatlarda da istikrar sağlamış oldu.

BAKLIYAT PIYASASINDA DURUM

Bu yıl nohut, kırmızı mercimek ve pirinç üretimi bol. Kuru fasulye üretimi normal, barbunya ve yeşil mercimek ise kıt.

Elbistan ve Kayseri de barbunyanın toptan fiyatı bu yıl 800 lirayı geçti. İstanbul Borsa fiyatı Aralık ayı ortasında 900-1000 lira oldu.

Abartılan fiyatlar nedeniyle üretici kuru fasulyeyi sezon başında piyasaya sürmedi. Daha yüksek fiyat beklentisi içine girdi. Ancak ithalat beklentisi stokların çözülmesine yol açtı. Perakende 1300 liraya kadar çıkan kurufasulye fiyatı pazarlarda 800 liraya kadar geriledi. Aralık ayı ortalarında İstanbul Borsası'nda şeker fasulye 500-850, horoz fasulye 750-850, battal 700-1000, dermoson 750-1100 liradan işlem gördü.

Pirinç iç ithalatın baskısından göz açamıyor. İthal pirince ton başına 50 dolar fon gelince baldo pirinç bir ara 600 liraya çıktı. Ancak, İtalya Türkiye'nin koyduğu fonu dengelemek için 50 dolar sübvansiyon vermeye başlayınca fiyat yeniden 370-400 liraya geriledi.

Nohut rekoltesi bu yıl yüksek. Üretici malını Toprak Mahsulleri Ofisi'ne satmaya çalışıyor. Geçen yıl 31 bin ton nohut alan Ofis bu yıl 93 bin ton nohut aldı. İstanbul Borsasında naturel nohut 250-330 liradan giderken, bakkal fiyatı 350-450 lira arasında değişiyor.

Yeşil mercimek rekoltesi bu yıl geçen yıla göre daha az. Çorum'da mal kıt. Geçen yıl kıt olan kırmızı mercimeğin yerini alan yeşil mercimek bu yıl kırmızıdan pahalı. Geçen yıl bakkal fiyatı 350-400 lira olan yeşilin toptan fiyatı bu yıl 440-650 lira arasında değişiyor.

Bakliyatta geçen yılın kralı olan kırmızı mercimek bu yıl tahtından indi. Rekolte yüksek. Geçen yıl bir ara 750 liraya kadar çıkan fiyat bu sezon 300 liraya kadar indi. Ancak ihracat talepleri başlayınca 400-420 liraya kadar yeniden yükseldi.

Bulgur üretimi bu yıl bol. Antep ve Konya'dan bol miktarda mal gelince fiyat bir ara 115 liraya kadar düştü. Ancak Aralık ayında Antep bulguru yeniden 140-150 liraya çıktı. Geçen yıl bu fiyat 170 lira dolayında idi.

MARGARİNDE DURUM

Büyük kuruluşların rekabet ettiği margarin piyasası bu yıl çok hareketli günler yaşadı. Yaz ayları boyunca hiç hareket etmeyen fiyatlar sonbaharda yükselmeye başladı.

Yaz aylarında satışları canlandırmak isteyen margarin firmaları tüketiciyi hediyeye boğdular. Makarnadan deterjana, meşrubattan tabak-bardağa kadar çeşit çeşit hediyeler dağıttılar. Bazıları düşük fiyatla piyasaya yeni markalar sürerken bazıları toptancıya yaptıkları iskonto oranını arttırarak vadeyi uzattılar. Yaz aylarında siddetlenen rekabet nedeniyle 250 gramlık margarinin fiyatı 140 liraya kadar indi. Ancak Sonbaharda yükselmeye başlayan margarin fiyatı 250 liraya kadar çıktı.

Üretici firmaların yaz aylarındaki rekabeti ham yağ fiyatlarının Dünya piyasalarındaki düşük fiyatından kaynaklandı. Ham yağ ithalinden alınan fonun düşük tutulması da rekabeti arttırdı.

Eylül ayı ile birlikte firmalar iskontoları düşürdüler. Tüketicie verdikleri hediyeleri kestiler. Fiyatı yükseltmeye başladılar.

Gectiğimiz yaz aylarında üretime alınan Trakya Yağlı Tohumlar Kooperatifleri Birliği margarin fabrikasının Trakmar markası ile imal ettiği margarin ise İstanbul piyasaların da gözükmeyi.

AYÇİÇEK YAĞI

Bir yıl boyunca fiyatı artmayan gıda maddelerinden birisi de ayçiçek yağı. 1986 nın ilk günlerinde kilosu 450-550 lira arasında satılan ayçiçek yağı aradan 12 ay geçmesine rağmen yine aynı fiyat üzerinden işlem görüyor.

Ayçiçek yağının bir yıl süresince fiyatının artmaması iki şekilde yorumlanabilir. Birinci olarak Trakya Birlik'in ham yağ fiyatını sabit tutması, ikinci olarak ise dünya piyasalarında fiyatın yükselmemesinin yanında bu yıl ayçiçek üretiminin rekor seviyede gerçekleşmesi. Geçtiğimiz yıl 800 bin ton dolayında ayçiçek tohumu üretilirken, bu yıl ki rekoltenin 1 milyon tona ulaşması bekleniyor. Hatta Trakya Birlik Genel Müdürlüğü rekoltenin 1 milyon tonun üzerine çıkabileceğini söylüyor. Üretimin bu denli artması ayçiçek yağı piyasasının da sakin geçmesini beraberinde getiriyor. Ne varki ayçiçek yağı üreticileri ham yağ dışındaki girdilerinin sineye çekilemeyecek boyuta ulaştığını söylerken, her an yağ fiyatının yukarı çekilebileceğine işaret ediyorlar. Zira kağıt ve şişe fiyatındaki artışın peş peşe gelmesi ayçiçek yağına zammı zorunlu kılıyor.

Trakya Birlik 1986 yılının Ocak ayında 340 liradan satmış olduğu ham yağı yine 340 liradan yağ fabrikalarına vermeye devam ediyor. Piyasada toptan olarak ayçiçek yağı firmalara göre 440 lira ile 565 lira arasında satılıyor. Piyasada taleplerin üzerinde ayçiçek yağı çeşidi bulunduğu gözleniyor.

MEŞRUBAT'DA DURUM

1986 yılı yazının öteki yıllara oranla daha çok sıcak geçmesi meşrubat sektörünün güzel bir yıl geçirmesine yol açtı.

Türkiye'de kişi başına tüketilen meşrubat miktarı tahminlere göre bu yıla değin yıllık ortalama 7 litre dolayında idi. Bu yıl ise bu rakamın kişi başına yıllık 9 litre olduğu tahmin ediliyor.

Toplu Konut Fonu'na kaynak yaratılmak için çıkan katma değer vergisi ile ek vergi adı altında toplanan fonun yıl içinde meyveli gazozlarda kaldırılması kolalı ürünlerde de yüzde 15 ten 10 a indirilmesi firmaları yaz ortasında yeni fiyat ayarlamalarına gitmemelerinde etkili oldu.

1986 yılında Erbak ve Uludağ Meşrubat A.Ş. nin ilk girişimiyle Diyet mamüller piyasaya çıktı. Bu giderek diğer firmalarca da benimsenerek yaygınlaştı. Ancak firmalar talep açısından bu diyet mamüllerinden bekleneni elde edemediler. Ancak önümüzdeki yıllarda değişen zihniyete paralel bu mamüle ilginin artacağı düşünülmekte.

1986 da diğer bir yenilik kutu mamüllerinin piyasaya çıkması idi. Özellikle tatil yörelerinde bu ürüne ilginin büyük olduğu bildirildi. Yakın bir gelecekte bu kutuların Türkiye'de de imal edilmeye başlaması ile birlikte bu alanda pazarın genişleyeceği umuluyor.

1986 yılında Türkiye'de 30 milyon kutu meşrubat satıldığı bildiriliyor. Tahminlere göre 1990 yılında birayla beraber 100-150 milyon kutuluk bir pazar hedeflenmekte.

Meşrubat firmaları litre mamüllerinde kullandıkları alüminyum kapağın Türkiye'de çok sınırlı firma tarafından üretilmesinden yakınıyorlar. Bu alanda yoğun tüketici şikayetleri de bulunuyor. Türkiye'de alüminyumun pahalı olması maliyetlerin yükseltmekte ve firmaların istedikleri ambalajı vermesini engellemekte.

DEMİR ÇELİK'DE DURUM

Ekim ayında yılın en canlı satışlarını yapan Bayrampaşa demir-çelik piyasası Aralık ayında olağan durgunluk dönemine girdi. Şubat ayında durgunluktan çıkmayı bekleyen piyasa küçük miktarlardaki satışları peşin para ile yapıyor. Büyük miktarlardaki satışlarda ise yarısı peşin yarısı 1-2 ay vadeli çek kabul ediliyor.

1,5 aydır "Ereğli-Demir Çelik zam yapacak" söylentisi ile çalkalanan piyasada özel demir-çelik fabrikaları iskontoları yüzde 20'den yüzde 10-12'ye indirerek gizli zam yaptılar. Satıcılar nazlı. Saç sıkıntısından dolayı çeşitler kırık. Özellikle bazı profil çeşitleri bulunmuyor. Piyasada Hükümet seçime kadar canlılık getirecek" söylentisi doluyor.

Bayrampaşa Demir-Çelik piyasasında bazı malların Aralık ayı peşin fiyatları şöyle :

<u>Cinsi</u>	<u>Fiyatı</u>
40 lık, köşebent (kg)	230-240 TL.
1,5 mm. siyah saç (kg)	290-300 TL.
1, 1.5, 2 mm. DKP saç (kg)	300-315 TL.
40x40x1.5 mm. kutu profil (metre)	615-625 TL.
10x20x1 mm. kutu profil (metre)	175-180 TL.
1 parmak dişsiz, manşonsuz, siyah boru (metre)	610-625 TL.
Muhtelif lama demiri (kg)	230-270 TL.

Fatih Çolakoğlu'nun "Fiyat listesi basıp duvara asmaya vakit kalmıyor. Fiyatlar o kadar sık değişiyor. Akılda tutmak bile çok zor" diye yakındığı piyasada yılbaşında 220 lira dolayında olan 1.5 milim saç şu günlerde 290 lira dolayında. Yılbaşında 185 lira dolayında satılan köşebent ise yine şu günlerde 230-240 liradan satılıyor. Vadenin 2 ayı gecmediği demir-çelik piyasası senet kullanmıyor. Vadeli çeki tercih ediyor.

HIRDAVATCILARDA DURUM

Hırdavat, kaba hırdavat ve lüks hırdavat olarak üçe ayrılan hırdavat piyasasında saç sıkıntısı çekiliyor. Otomobil satışlarındaki artışın yarattığı saç sıkıntısı nedeniyle kürek imalatçısı fabrikalar siparişleri sıraya koyuyor.

Kaba hırdavat ve nalburiye piyasasında yaklaşan yılbaşı nedeniyle durgunluk başladı. Mal sayımına hazırlanan Anadolu mal çekmiyor. Piyasada para sıkıntısı var. 10 Kasım'da Yaparlar firması kürek fiyatlarına yılın altında zammını yaptı. Öteki firmalarda piyasanın lideri olan Yaparlar'ı izledi. 4 numaralı inşaat küreğinin toptan fiyatı 660 liradan 700 liraya çıktı.

Hammadde sıkıntısından kurtulmak için önümüzdeki haftalarda gelecek olan ithal sacı bekleyen nalburiye piyasasında yılbaşında kilosu 240 lira olan varyozun fiyatı Kasım ayındaki son zamlarla birlikte 350 liraya çıktı.

Piyasanın liderlerinden Atlı Zincir Ekim ayı başında yılın üçüncü zammını uyguladı. 15 Ocak'ta yılın birinci zammı ile kilosu 770 lira olan 10 numara zincirin kilosu Ekim ayında 936 liraya çıktı.

Yılbaşında kilosu 210 lira dolayında olan inşaat çivisi yaz aylarında hemen her hafta zam gördü. Ekim ayı başında kilosu 340 liraya çıkan çivi fiyatı Kasım ayında gerilemeye başlayarak Aralık ayında 310-315 liraya indi. Bu fiyatların inşaat mevsiminin açılacağı Mart ayına kadar sürmesi bekleniyor.

Filmaşın konusunda ise sıkıntı çekilmiyor.

TV - VIDEO PIYASASI'NDA DURUM

1985 yılında bir milyon 123 bin adet TV satan imalatçı firmalar bu yıl 900 bin adetlik bir satışla yetinmek zorunda kalacaklar. Video satışlarında ise geçen yılın 900 bin adetlik düzeyinde kalan imalatçılar 1987 yılında satışların bu yılın da altına düşeceğini tahmin ediyorlar.

TV - Video piyasasının artık doyduğunu belirten piyasa yetkilileri 1987 - 1988 yıllarında tam bir duraklama olacağını söylüyorlar.

Elektronikğin diğer dallarına ağırlık verme çalışmalarını hızlandıran imalatçılar bilgisayar, müzik setleri, yazar kasa ve telsiz gibi çeşitli odio cihazlarına kaymaya çalışıyorlar. 1990 lı yıllarda daha önce satılan TV ve videoların yenileme döneminin başlayacağını belirtiyorlar.

"Elektronik Sanayii Yönlendirme Planı"nda 1989 yılında doyuma ulaşacağı vurgulanan TV imalat sanayiinin yıllık imalat kapasitesi 1.5 milyon adet. Yılda 420 bin çiftin evlendiği ülkemizde yeni evlilikler ve yenileme satışları ile önümüzdeki yıllarda yılda 600 bin adet televizyon satılacağı tahmin ediliyor.

PLASTİK'DE DURUM

Plastik imalatçıları çok sıkıntılı bir yıl geçirdiler. Bir çok malı tek imalatçı ve satıcısı olan Petkim ve Yarpet'in kapısında mal alabilmek için kıvrandılar. Tek üretici durumundaki bu iki kuruluş uyguladığı satış politikası nedeniyle bazı plastik hammaddeleri zaman zaman karaborsaya düştü.

Petkim ve Yarpet yıl içinde sık sık zam yaptılar. Hammadde sıkıntısı çeken imalatçılar dış taleplere cevap veremediler. İç piyasadaki talepleri bile karşılamakta zorluk çekildi. Bazı küçük imalatçılar imalatı durdurmak zorunda kaldı. Hammadde sıkıntısı nedeniyle pek çok mamulde standart olmayan plastik piyasasında kalite iyice bozuldu. Toplama maldan yapılan plastik eşya satışları arttı. Tüketici sağlığı tehdit altına girdi.

Aralık ayında bir açıklama yapan Egeli sanayici Mazhar Zorlu Petkim'in son 6 ayda yüzde 54 zam yaptığını söyledi. Petkim'in son 40 günde 3 kez zam yaptığını belirten Zorlu, Başbakan'ın Petkim'e müdahale etmesini istedi.

Yaptıkları zammı açıklamayan, müşterinin ancak mal alırken zam yapıldığını öğrendiği Petkim ve Yarpet, yoğun eleştiriler karşısında Aralık ayında sessizliklerini bozdular. İlk kez Aralık ayı başında Dünya Gazetesi'ne ilan vererek zam yaptıklarını duyurdular. Basına demeç vermeye, gazetelerdeki açık oturumlara katılmaya başladılar.

Yılın son dört ayında 5 kez zam gören plastik hammaddelerinden bazılarının ton fiyatı şöyle değişti :

	<u>Eylül</u>	<u>16 Aralık</u>
Alçak yoğunluk G 03-5	521.510 TL.	696.080 TL.
Alçak yoğunluk I 20-3	521.510 TL.	696.080 TL.
Yüksek yoğunluk şişirmelik	556.160 TL.	715.400 TL.
Polipropilen grubu	638.440 TL.	851.536 TL.
Alçak yoğunluk F 2-12	521.510 TL.	696.080 TL.

KÖMÜR'DE DURUM

Bir yandan yumuşak giden havalar öte yandan ithalat nedeniyle bu kış İstanbul'da kömür fiyatları artmadı. Ağaçlı kömürü bu yıl da geçen kış olduğu gibi tonu 18 bin liradan satılıyor.

İstanbul vilayetinin "il dışına kömür çıkarma yasağı"nın kalkmasını isteyen kömürcüler bu yasağın kanunda yeri olmadığını öne sürüyorlar. İstanbul Vilayeti'ni "kanunsuz yasak" uygulamakla suçlayarak "tazminat davası" açacaklarını söylüyorlar.

Ağaçlı kömürü çıkaran 300 firmanın tüm kömür ocağı ruhsatlarını elinde 5 kişiye taşaronluk yaptığını öne süren kömürcüler "ruhsat tekelinin" yıkılması halinde kömürün tonunun 5 bin lira ucuzlayacağını söylüyorlar.

KERESTE'DE DURUM

İnşaat sektöründeki canlanma ile birlikte kereste piyasasında büyük bir canlılık yaşanıyor. Genel olarak 1985 Ocak ayında yükselmeye başlayan kereste fiyatları, bir yıl içinde yüzde 100'ün üzerinde zam gördü.

İnşaat piyasasından gelen talebin iç piyasadan karşılanamaması yüzünden büyük holdingler dahil bir çok firma kereste ithaline yöneldi. Özellikle Romanya'dan getirilen inşaatlık kerestenin yanında dünyanın dört bir yanından çeşitli kereste ve tomruk çeşitleri getirildi. Tik ve maun'un yanı sıra tiamo, mokare, sopelli gibi Afrika ağaçlarında piyasada bulunur oldu.

Bu piyasada özellikle inşaatlık keresteye olan talebin artmaya devam etmesi beklenirken, üretimin geçmiş yıllara nazaran yüzde 50'ye yakın oranda düşüş gösterdiği belirtiliyor.

Aralık ayı başında kereste piyasalarında satılan ürünlerin fiyatları şöyle: 2 inci sınıf köknar m3'ü 330 bin lira, 2 inci sınıf çam m3'ü 400 bin lira, inşaatlık kereste m3'ü 170 bin lira, kayın m3'ü 220 bin lira, kavak m3'ü 120 bin lira.

CAM PAZARINDA DURUM

1986 yılında iç pazarda önemli bir canlanma gözlenmedi. Şişe-Cam yine tam kapasite kullanarak yurtiçi üretiminin arta kalanı ihrac etti.

Şişe Cam bu yılki üretiminin bazı ürünlerde yüzde 60-80 ini genelde ortalama olarak ise yarısını ihracata yöneltti. Şişe Cam'ın toplam ciro su içinde ihracatın payı artarak yüzde 40 oldu. Toplum ciro ise 163 milyon dolara yükseldi.

Şişe Cam uzun vadede ortadoğu pazarlarına bağlı kalmanın riskini giderek elimine ediyor. Bu yıl Şişe Cam'ın bağlantıları 55 ülkeye ulaştı. Şişe Cam'ın kolları Doğu'da Japonya ve Avustralya Batı'da Kanada ve Venezuela'ya kadar uzandı.

Şişe Cam'ın 1986 yılı yatırımları 35 milyar TL'ye ulaştı.

CAMCI ESNAFI 8 mm DOZ CAM BULAMIYOR

İstanbul'da camcı esnafı arasında yapılan fiyat belirlemesine göre bu yıl cam ve aynadaki fiyat artışı yüzde 60 oldu.

Camcı esnafı Şişe Cam fabrikalarının kendilerine çeşitli cam vermemesinden yakınıyor.

Özellikle ayna yapımında kullanılan 8 mm lik düz camın Şişe Cam'dan çıkarmaması üzerine bu çeşidin karaborsaya düştüğü belirtiliyor.

Fabrikadan metrekaresi 9 bin liraya alınabilen 8 mm lik cam piyasada

Şişe Cam'ın bu ürünü çıkarmamasından 15 bin liraya kadar satılıyor.

Ayrıca bu ürünün ithal olanları ilgi görüyor ve 25 bin liralık fiyatlardan işlem görüyor.

Yılbaşında 2900 lira olan 4mm lik bir düzcamın metrekaresi bugün 1400 liraya çıkmış bulunuyor.

ÇAMAŞIR YUMUŞATICILARI PİYASASINDA DURUM

Çamaşır makinesi satışlarında bu yıl yüzde 36 lık bir artış olması ve iki firma arasındaki "otomatik" rekabetinin kızışması çamaşır yumuşatıcıları piyasasının gelişmesine yaradı.

Verner ile Soft çektiği çamaşır yumuşatıcıları piyasasına en son Unilever Yumoş ile girdi.

Çamaşır makinalarının otomatik olmaya başlaması ve satışlarının artması çamaşır yumuşatıcılarında da kârlı bir pazar yarattı.

ANTEP FISTIĞI PIYASASINDA DURUM

1986 yılında sezon sonu olan Eylül-Ekim aylarına kadar istikrarlı görünümünü koruyan antep fıstığı piyasası, Eylül ayından sonra hareketli günler yaşadı. 1986 yılı başlarında kavlak 2200, kavrulmuş 2300, boziç 4400, güliç 4200 ve sarı iç 4000 liradan işlem görürken, sezon sonuna doğru bu fiyatlar cüzzi miktarlarda arttı. Malın azalmasından kaynaklanan bu artış sonrasında fiyatlar, boziç 5000, güliç 4300, sarı iç 4200, kavrulmuş 2400, kavlak ise 2300 liraya çıktı.

Yeni mahsülün çıkması ise fiyatlar üzerinde rekolte düşüklüğü dolayısıyla pek etkili olmadı ve fiyatların gerilemesi en azından aynı düzeyini koruması beklenmesine rağmen, tam tersine artışlar görüldü. Mal azlığının yanısıra ihracat bağlantılarının da kurulması ile birlikte Ekim ayı sonlarında boziç antep fıstığı 10.000 lira sınırına dayanırken, güliç 6500, sarı iç 6400, kavlak 3000 ve kavrulmuş antep fıstığı 3300 liraya kadar yükseldi. Ancak bu aşırı fiyat artışının iç talepleri durma noktasına getirmesi, öte yandan dış pazarlarda rekabet şansını azaltması dolayısıyla fiyat tırmanışı yerini durgunluğa bıraktı. Bu fiyatlarla ihracatın gerçekleşmemesi sonucunda ise ihraç edilmesi düşünülen mal piyasaya intikal etti. Bu da piyasada mal yönünden bir rahatlama yaratırken, fiyatları aşağı çekti ve yılın son ayında boziç 2000 lira birden gerileyerek 8000'e düşerken, güliç 6000, sarı iç 5500, kavlak 2800 ve kavrulmuş 3000 liraya indi.

1987 yılının ilk aylarında fiyatların bu seviyede tutunması bekleniyor. Ancak sezon sonuna doğru elde bulunan stokların azalması dolayısıyla tırmanışlar olabileceği belirtiliyor. Yeni mahsülün çıkmasından sonra ise fiyatların rekolteye göre şekilleneceği vurgulanıyor.

PEYNİRDE HAYAT YOK

Piyasanın ünlü peynircisi Macit Bahçevan piyasanın durumunu "ithalatın etkisiyle peynirde hayat yok" diye özetledi. Son üç yılda peynirdeki fiyat artışının enflasyonun oldukça gerisinde kaldığını söyledi.

Peynir fiyatları 3 aydır zam görmedi. Aralık ayı fiyatlarının 4 ay daha değişmeyeceği tahmin ediliyor.

İnek sütü fiyatları bölgelere göre 110-135 lira arasında değişiyor. Mis Süt, Pınar Süt gibi fabrikaların hinterlandın da süt fiyatları öteki bölgelere göre biraz daha yüksek seyrediyor.

Peynir imalatçıları etten soğana, elmadan salçaya kadar bir dizi malın ihracatını destekleme kararı alan Para ve Kredi Kurulu'nun peynir ihracını destekleme kapsamı dışında bırakmasını eleştiriyorlar.

İstanbul toptancılarında Aralık ayı peynir fiyatları şöyle:

Taze inek peyniri (teneke)	15-17 bin TL.
Mayıs koyun peyniri (teneke)	23-27 bin TL.
Eski kaşar (kilo)	1800-2100 TL.
Taze kaşar (kilo)	1500-1650 TL.
Çökelek (teneke)	5500-7000 TL.
Tulum (kilo)	1400-1600 TL.

DOMATES İHRACATI VE ÜRETİMİ ARTIYOR

1970 li yılların başında 2 milyon tonun altında olan domates üretim miktarı düzenli olarak artarak 1985 yılında 4.9 milyon tona ulaştı. Türkiye, Dünya domates üretiminde ABD, SSCB, İtalya ve Çin'den sonra beşinci sırayı aldı.

Üretime paralel olarak domates ihracatı sürekli arttı. 1986 yılının ilk sekiz ayında domates ihracatı miktar olarak 66 bin 452 ton, değer olarak da 13 milyon 917 bin dolar oldu. Geçen yılın eş döneminde ise rakamlar miktar olarak 53 bin 616 ton, değer olarak da 7 milyon 981 bin ton olmuştur.

Ancak, 1985 yılının 159 milyon kiloluk domates üretimi değerlendirilemeyip bir kısmı tarlada çürüyünce, bunun yanı sıra salça fabrikalarına domates satan üreticinin parasını tahsil etmekte güçlük çekmesi 1986 yılında domates üretimi düştü. Yeteri kadar domates bulamayan salça fabrikaları planladıkları imalatı yapamadılar. Hatta salçalık domates fiyatındaki yükselmeye ayak uyduramayan bazı fabrikalar salça imal edemediler. Bunun sonucunda iki yıldır hemen hemen artmayan salça fiyatı hızla yükselmeye başladı. Kiloluk salçanın bakkal fiyatı Eylül ayında 300-350 lira iken Aralık ayında 500-550 liraya çıktı. Yunanistan'dan salça ithal edilmeye başlandı.

Türkiye Domates Üretimi

Yıllar	Verim (Kg/hektar)	Üretim Miktarı (1000 ton)
1970	25.000	1.810
1975	28.049	2.300
1980	32.870	3.500
1981	32.143	3.600
1982	32.174	3.700
1983	32.174	3.700
1984	32.389	4.000
1985	Bilgi yok	4.900

Türkiye Domates İhracatı

Yıllar	Miktar (Kg.)	Değer (\$)
1970	66.186	11.011
1975	200.308	33.923
1980	26.365.123	7.073.172
1981	75.423.424	19.233.562
1982	108.575.007	19.529.917
1983	120.085.383	23.865.642
1984	132.195.712	27.552.864
1985	158.822.593	30.257.385

ZEYTİN'E ZAM

Sofralık zeytinde piyasanın en büyük kuruluşu olan Marmara Zeytin Tarım Satış Kooperatifleri Birliği 4 Aralık'ta zeytin fiyatlarına zam yaptı. Piyasa fiyatlarını belirleyen bir kuruluş olan Marmara Birlik zammını öteki zeytinciler izledi.

Bu yıl "var yılı" olmasına rağmen Marmara Bölgesi sofralık zeytininin soğuklardan buruştuğunu ve kuraklıktan etkilendiğini belirten zeytin piyasası ilgilileri piyasanın normal olduğunu söylediler. Akhisar, Aydın ve Antalya zeytininin 300-500 lira toptan fiyatla satıldığı sofralık zeytin piyasasında Marmara Birlik fiyatları şöyle:

	<u>Eski</u>	<u>Yeni</u>	<u>Kiloda tane sayısı</u>
Duble	850 TL.	950 TL.	420 adet
Lüks	950 TL.	1.050 TL.	360-420 adet
Ekstra-ekstra	1.200 TL.	1.400 TL.	320-360 adet
Hususi	1.350 TL.	1.550 TL.	280-320 adet

TAVUK - PİLİÇ ETİ

Tavuk ve piliç eti 1986 yılının Ocak ayında 550-600 liradan satılırken yüzde yüz değer kazanarak bugün 1100-1200 liraya ulaştı.

Yaz aylarında pek fazla fiyatı artmayan tavuk ve piliç eti Eylül ayından itibaren tırmanışa geçerek 750 lira sınırını aştı. Kasım-Aralık ayına gelindiğinde ise piliç eti 1200, tavuk ise 1100 liraya ulaştı. Tavuk ve piliç eti fiyatındaki yüzde yüzlük artış maliyetlerin yükselmesine ve Koyun ve sığır eti fiyatlarının artması nedeniyle tavuk etine olan talebin yükselmesine bağlanıyor.

Ucuz gıda maddesi olma özelliğini halen koruduğu öne sürülen tavuk ve piliç etinin önümüzdeki günlerde 2000 liraya kadar çıkabileceği belirtiliyor. Diğer et fiyatları gözönüne alındığında tavuk ve piliç etinin ucuz gıda maddeleri arasında yer aldığı öne sürülürken, ülkemizde bu et çeşidinin gerektiği oranda tüketilmediğinden yakınılıyor.

Çeşitli çiftliklerden talepler oranında tavuk ve piliç gelimi sürüyor. Dolayısıyla bir mal sıkıntısı bu dönemde ve önümüzdeki günler içerisinde söz konusu değil.

YUMURTA DALGALANIYOR

Perakende yumurta fiyatları bu yıl 17 lira ile 60 lira arasında 5 kere dalgalandı. Nisan ayında 17 liraya düşen fiyat Kasım ayının sonlarında 60 liraya kadar çıktı. Yıl içinde yumurta fiyatları iki kere indi üç kere yükseldi.

Yumurta fiyatlarını etkilemek için Afyon'da kooperatiflerin açtığı ihalelerde çeşitli yöntemler kullanılıyor. Fiyatlar düşüken 35-40 milyon adet yumurta stoklanarak Afyon'daki ihalelerde fiyat yükseltiliyor. Afyon ihale fiyatları ülke çapındaki yumurta fiyatlarına baz olduğu için ihalede yükselen fiyat tüm Türkiye fiyatlarına yansıyor. Bir süre sonra şişirilen fiyatlar normale dönünce yine aynı oyun sahneye konuyor. Bunun hem tüketici, hem üretici hem de ihracat zarar görüyor. Ağustos ayında ki ikinci fiyat düşmesinin etkisi ile besicinin kümes boşaltması (tavukları kesmesi) nedeniyle kış aylarında ortaya çıkan üretim açığının ancak ilkbaharda kapatılabileceği belirtiliyor.

Aralık ayının 2. haftasında Kooperatiflerde yumurta fiyatları:

	(adet/TL.)				
	<u>Senir</u>	<u>Sındırgı</u>	<u>Tavşanlı</u>	<u>Afyon</u>	<u>Dinar</u>
Eski ana	35.50	35.50	35.50	35.50	35.50
Yeni ana	34.50	34.50	34.50	34.50	34.50
Yarka	33.00	33.00	33.00	33.00	33.00
Piliç	32.50	32.50	32.50	32.50	32.50
Kılavuz	30.00	30.00	30.00	-	-

HAM BAĞIRSAK

1986 nın ilk dokuz ayında sabit düzeyini koruyan fiyatlar Ekim ortalarından itibaren tırmanışa geçerek 2 ay içinde yüzde 60-65 oranında arttı.

Mal azlığına karşın taleplerde görülen güçlü canlanmanın fiyatları 800-900 liraya kadar yükseltti. Mevsim gereği hayvanların gebe olması kesimlere engel olurken bu da mal kıtlığına yol açtı. Öte yandan havaların soğuması ile birlikte sucuk, salam ve sosis satışlarının artması ham bağırsağa yönelik talebi arttırdı. Ham bağırsaktaki fiyat artışı et mamüllerinde de maliyet artışları yarattı.

Ham bağırsak yılbaşında 500-550 liradan işlem görürken bugün yüzde 65 lik artışla 800-900 liraya kadar yükselmiş durumda.

Arz-talep dengesinin 1987 başında da sürmesinin beklendiğini belirten piyasa çevreleri şunları söylüyor :

"Kesim zamanının gelmesi ve kesimlerin hızlanması ile piyasada mal bollasınca fiyatlardaki artış durabilir. Yıl boyunca da fiyatlarda önemli bir değişiklik beklememek gerek. Yaz aylarında mal arzı artarken et mamüllerinin bu mevsimde pek rağbet görmemesinden talep de gerileme gösterir."

SABUN'DA DURUM

Türk halkı giderek daha az sabun kullanır oldu. Beyaz sabuna talep sürekli düşüyor.

Sabun 1986 yılı içinde fiyatı en az artan mallar içinde yer aldı. Ocak ayı başında fiyatı 250-265 lira olan sabun Aralık ayı başında 300-330 liradan işlem gördü.

Diğer temizlik maddeleri olan deterjan, şampuan, temizlik tozları gibi maddelerin fiyatlarında önemli artışlar olurken sabuna yönelik talebin daraldığı gözleniyor.

Sabun şimdi yerini çeşit çeşit, görünümü güzel, kokusu hoş şampuana ve deterjana bırakmış görünüyor.

Beyaz sabun satışları dolayısıyla da üretimi giderek azalıyor. Öte yandan sabun yapımında kullanılan hammaddelerin rahatlıkla bulunabilmesi fiyatlarda istikrarı sağlayan diğer bir etken.

Sabun piyasasının geleceği ise pek parlak olarak ifade edilmiyor. Hergün yeni bir çeşidi piyasaya sunulan temizlik malzemeleri ise sabun piyasasının kuyusunu kazıyor. Önümüzdeki yılda sabun satış ve fiyatlarında önemli değişiklikler beklenmiyor.

ŞAMPUAN VE DEODORANT'DA DURUM

Sabun giderek unutulurken Şampuan kullanımının süratli bir şekilde arttığı gözleniyor.

İstanbul'da 800 aile arasında yapılan bir anketin sonuçlarına göre aileler içinde şampuan yüzde 84 kullanılıyor.

800 aileden 754'ünün şampuan kullandığının tesbit edildiği çalışmaya göre en yüksek kullanım şu markalarda gözleniyor.

Elidor	yüzde 33
Blendax	yüzde 20
Pinky	yüzde 11

Öte yandan her 800 aileden 442'sine de deodorantın girdiği tesbit edildi.

TİFTİK 3 YILDIR YERİNDE SAYIYOR, KEÇİLER KESİLİYOR

Tiftik fiyatı bir yıl içerisinde önemli bir değer kazanmadığı gibi son üç yıl içerisinde de pek fazla bir gelişme gösteremiyor. 1983 yılında kilosu 2800-3 bin liradan işlem gören tiftik 1986 nın Aralık sonlarında ancak 3400-3500 liradan satılabiliyor. Tiftik fiyatının üç yıldır yerinde sayması ise tiftik üretiminin sürekli düşmesini beraberinde getiriyor. DPT verilerine baktığımızda 1981 yılında yılda 6 bin tonun üzerinde tiftik üretirken, bu rakam geçtiğimiz yıl 3 bin tona kadar düşmüş durumda.

Tiftiğin üreticinin beklediği oranda para getirmemesi sonucu köylü tiftik keçilerini sürekli kesiyor. Halbuki bir zamanlar tiftiğin Anayurdu olan Türkiye bugün neredeyse tiftik ithal hale gelmiş durumda. Tiftik üreticisi hayvanını ete dönüştürerek kendisine yeni iş buluyor. Tiftik fiyatının son üç yılda pek fazla artış göstermemesi dünya piyasalarında Türk tiftiğine olan ilginin azalmasına bağlanıyor. Damızlığını Türkiye'den alan Güney Amerika ülkeleri bugün dünyanın en kaliteli tiftiğini üretir duruma geldiler. Dolayısıyla Avrupa ülkeleri ihtiyaçlarını Güney Amerikadan karşılıyorlar. Türkiye ise ihracatının büyük bir kısmını Sovyetler Birliğine yapıyor. Sovyetler Birliğini İngiltere ve Fransa izliyor.

KUŞYEMI'NDE TATLI KAR, İTHALATA HAZIRLIK VAR

Kuşyemi fiyatı bir yıl içerisinde % 150'lik fiyat artışıyla rekor kırdı. Kuşyemi ithali için çalışmalar yapılıyor. Yılbaşında kilosu 270-300 lira arasında işlem gören kuşyemi yıl sonunda 650-800 liraya ulaştı.

Bir yıl içerisindeki bu anormal fiyat artışı kuşyemi üretiminin önemli ölçüde azalmasına bağlanıyor. Çünkü 1983-1984 yıllarında yalrı 1000 ton ürün elde edilirken, bu rakkam geçtiğimiz yıl içerisinde yarı yarıya düşerek 500 ton dolayında gerçekleşti. Üretimin bu denli azalması ile bazı spekülâtif hareketler sonucu kuşyemi fiyatı yılın ilk çeyreğinden itibaren değer kazanmaya başladı. Mart ayında kilosu 300-350 liraya çıkan kuşyemi yeni ürünün çıkmasına iki ay kala yani Temmuz ayında 500 lira sınırına ulaştı. Yeni ürünün piyasaya çıkmasıyla birlikte Ekim-Kasım aylarında kuşyeminin 600-700 liraya ulaştığı görüldü. Aralık ayına gelindiğinde ise kaliteli mallar 800, yüzde 3-4 analizli mallar ise 650 liraya satılmaya başlandı.

Fiyat artışının anormal derece artması kuşyemi ithalini de gündeme getirdi. Uzun yıllar kuşyemi ticareti yapan bazı tüccarlar Kanada, Tunus gibi ülkelerden kuşyemi ithali için çalışmalarını sürdürüyorlar. Ankara ile temaslarını yürüten bu tüccarların önümüzdeki günlerde ithal kuşyemini getirmesi bekleniyor. Edindiğimiz bilgilere göre ithal kuşyemi en fazla 500-550 liradan satılacak.

ÇAY'DA DURUM

Çayda radyasyon olayı kuruçay satışlarının Ağustos Eylül dönemindeki aylık 10 bin ton düzeyinden Kasım da 7 bin 500 tona inmesine yol açtı. Çay tüketiminde yüzde 25 lik bir azalma gözleniyor.

9. ve 10. aylar içersinde 750 aileyi kapsayan bir araştırmanın sonuçlarına göre ise İstanbul'daki ailelerin yüzde 90'ının çay aldığı ve çayın ailelerde halen geleneksel olarak en yaygın kullanıma sahip ürün olduğu gözleniyor.

Bu 750 aile arasında yapılan anket sonuçlarına göre ailelerin çay alırken yaptıkları marka tercihleri şöyle :

Ailelerin yüzde 88 i Çaykur kullanıyor
yüzde 13 ü Lipton
yüzde 3 ü Akfa
yüzde 3 ü Karçay
yüzde 3 ü Çamlıca
yüzde 0,25 i Güzel Çay
(Birlikte kullanımlar da var)

Özel sektörden sonra yabancı sermayenin de girdiği çay piyasasında rakamlarla Unilever'e ait Lipton'un iyi bir pay elde etmeye başladığı dikkat çekiyor.

Migros'un aylık çıkışlarından yaptığımız değerlendirme ise şöyle: Aylık olarak satılan çay miktarı. (Radyasyondan sonra)

Kamelya Çay 1 kg.	2400 koli
Rize Turist Çay 500 kg.	800 koli
Tomurcuk Çay 125 gr.	800 koli
Karçay Günboy 1/1	500 koli
Akfa 1 kg.	300 koli
Lipton morring star 200 gr.	280 koli
Karçay Hanedan 500 gr.	200 koli
Altın süzme çay	40 koli
Ceylan çay 250 gr.	40 koli

Migros'ta satılan tüm ürünlerin en yüksek satan çeşitleri alınmıştır. Tüketicinin, Migros yetkililerinin belirttiğine göre radyasyondan sonra 1985 ürünü Akfa çaylara "radyasyonsuzdur" düşüncesiyle ilgi gösterdiği belirtiliyor.

SIHHİ TESİSAT MALZEMESİNDE DURUM

Lavabo, eviye, klozet, pisuvar, hela taşı ve benzeri seramik malların fiyatı yıl içinde önemli ölçüde arttı. 20 Aralık'ta yeni bir zam geleceği söylentisi yayıldı. İmalatçı firmalar piyasadan sipariş toplamaya başladı. Malı yeni yılda teslim etmek üzere sipariş toplayan firmalar siparişle birlikte 45 günlük vadeli çek ya da senet alıyorlar.

17 Aralık'ta Bakanlar Kurulu Kararı ile fonlarda yapılan değişiklikler arasında hela taşı ve benzeri mamullerden adet başına alınan fon 5 dolardan 4 dolara düşürüldü. Renkli mamullerden alınan fon ise 10 dolardan 8 dolara indi.

Hela taşı ve benzeri mallarda fiyat değişiklikleri şöyle oldu:

<u>Cinsi</u>	<u>8.7.1985</u>	<u>29.11.1985</u>	<u>2.5.1985</u>	<u>1.10.1985</u>
40x50 lavabo	6.970 TL.	12.200 TL.	13.800 TL.	14.650 TL.
50x60 dört köşe hela taşı	11.630 TL.	18.600 TL.	20.450 TL.	22.000 TL.
Klozet	15.750 TL.	27.550 TL.	30.300 TL.	33.750 TL.

ÇİMENTO'DA DURUM

Toplu konut olayı ve Belediyelerin kaldırım yapma, şehir hizmetlerini genişletme çabaları ile birlikte çimento tüketimi de artmaya başladı. 1984 yılında 13 milyon 445 bin ton olan çimento üretimi 1985 yılında 17 milyon 581 bin tona çıktı. 1986 yılında ise 18 milyon 900 bin ton çimento üretildiği tahmin ediliyor.

Bazı çimento fabrikalarında ortaya çıkan arıza yılın son aylarında piyasada çimento sıkıntısı yarattı. Fiyatlar yükselmeye başladı. Yılbaşında 950 liradan satılan bir torba çimentonun fiyatı yıl sonuna doğru 1800 liraya kadar yükseldi. Çitosan Romanya'dan çimento ithal etmeye başladı. Uzun yıllar sonra çimento yeniden ithal malı oldu. Romanya ile 60 bin tonluk çimento bağlantısı yapıldı.

KALAY'DA DURUM

Üretici ülkelerin kurduğu Uluslararası Kalay Karteli bu yılın başında anlaşamayarak dağıldı. Dünyanın en büyük kalay üreticisi ülkeleri olan Tayland, Malezya ve Brezilya büyük kalay stoklarını eritmek için fiyatları düşürmeye başladılar.

Dünya piyasalarında yılbaşından sonra düşmeye başlayan kalay fiyatları, aynı oranda iç piyasalara da yansıdı. "Nasıl olsa yükselir" düşüncesi ile büyük miktarlarda kalay alan yerli firmalar, fiyatların sürekli düşmesi üzerine büyük zararlara girdiler.

Geçtiğimiz yıl iç piyasada kilosu 7 bin liranın üzerinde satılan kalay, fiyatların düşmesi ile birlikte 3 bin liraya kadar geriledi. Ancak yıl sonuna doğru dünya piyasalarında fiyatların yükselmeye başlaması ile birlikte iç piyasa fiyatları 5 bin 500 liraya kadar çıktı.

FINDIK'DA DURUM

İhracat sezonu başı olan Eylül ayında kentali (100 kilosu) 300-305 dolardan ihraç edilen fındık bu sezon radyasyondan çok çekti. İlk radyasyon haberleri üzerine Ordu-Giresun fındığının ihracatının yasaklanması üzerine 370 dolara çıkan fiyat, bu yasağın kaldırılması üzerine 310 dolara kadar düştü. Kasım ayında kentali 310-315 dolardan ihraç edilen fındığın fiyatı, bir yandan noelin yaklaşması diğer yandan Sovyet alımları nedeniyle yükseldi. İç fındık ihraç fiyatı Aralık ayı ortalarında CIF 350-360 dolara çıktı. Sezon başından Aralık ayı ortasına kadar 75 bin ton iç fındık ihraç edildi. 280-320 bin ton olduğu tahmin edilen kabuklu fındık rekoltesi elde kalma tehlikesini atlattı.

FAYANS'DA DURUM

Ekim ayında başlayan fayans ithalatı piyasayı karıştırdı. Bursa, İzmir ve İstanbul'a gelen 450 bin metrekare Romanya fayansı yerli sanayicinin tepkisine yol açtı. Metrekaresinden 50 sent fon ve yüzde 10-20 gümrük alınan Romanya fayansı 118 liraya satılan birinci kalite yerli fayansın karşısına 85 lira fiyatla çıktı.

Fayans fabrikalarının siparişle birlikte çek ve senetle tahsilat yaptıklarını, siparişleri sıraya koyarak mal verdiklerini belirten piyasa ilgilileri, "Eylül ayındaki siparişi Aralık ayında teslim alıyoruz" diyorlar.

Geçtiğimiz Ocak ayında 42.75 TL. olan ekstra yerli fayansın Nisan ayında 64 lira olan fiyatı Temmuz ayında 77 liraya çıktıktan sonra Eylül ayında 120 liraya ulaştı.

Çanakkale Seramik, Söğüt Seramik, Toprak Seramik ve Çitosan'ın imalat yaptığı fayans piyasasında fiyatlar şöyle :

Ekstra kalite yerli beyaz fayans	120 TL.
1. kalite yerli beyaz fayans	118 TL.
2. kalite yerli beyaz fayans	112 TL.
1. kalite ithal beyaz fayans	85 TL.
2. kalite ithal beyaz fayans	80 TL.

İthal fayansla, liste fiyatından bazı durumlara yüzde 12'ye kadar indirim yapan yerli fabrikalar arasında rekabet sürerken 17 Aralık'ta ithal fayanstaki alınan fon 2-10 dolara çıkarıldı.

SOFBENLER ÇOĞALDI

Demir Döküm'ün 23 yıldır tek firma olarak imalat yaptığı şofben piyasasına bu yıl 3 yeni firma daha girdi. Simtel iki ayrı modelle Auer ile ECA ise birer modelle Demir Döküm'ün karşısına çıktı. Demir Döküm'ün 23 yıl önce Junker-Ruh markası ile Türk toplumuna tanıttığı şofbenin imalatçıları şimdiden doğal gaz için hazırlık yapmaya da başladılar.

Toplu konut inşaatlarındaki canlılık yeni firmaların devreye girmesine rağmen şofben piyasasında bir tıkanma olmasını önledi. Toplam imalat kapasiteleri 250-300 bin adet yıl olan dört firma şimdilik bir satış sıkıntısı çekmiyor. Demir Döküm'ün uzun çabalarla topluma sevdirdiği şofben, beyaz eşya grubu içinde fiyatı en az artan mal olma özelliğini de koruyor.

